

CYNGOR BRO MORGANNWG

CYNLLUN CYLLID AR GYFER YSGOLION 2026/27

CYNGOR BRO MORGANNWG
CYNLLUN CYLLID AR GYFER ARIANNU YSGOLION

Cynnwys		Tudalen
Adran 1	Cyflwyniad	
1.1	Cyffredinol	5
1.2	Y Fframwaith Ariannu	6
1.3	Rôl y Cynllun	8
1.4	Cymhwyso'r cynllun i ysgolion a gynhelir	8
1.5	Cyhoeddi'r cynllun	8
1.6	Adolygu'r cynllun	8
1.7	Rôl y Cyngor, y Corff Llywodraethu a dirprwyo pwerau i'r Pennaeth	9
1.8	Cynnal a chadw ysgolion	11
1.9	Archwilio, canllawiau caffael a rheoliadau ariannol	11
Adran 2	Gofynion Ariannol: Archwilio	
2.1	Cymhwyso Rheoliadau Ariannol i Ysgolion	11
2.2	Darparu Adroddiadau a Gwybodaeth Ariannol	11
2.3	Talu cyflogau a biliau	12
2.4	Rheoli asedau a chofrestr rhestr eiddo	12
2.5	Polisiâu cyfrifyddu (gan gynnwys gweithdrefnau diwedd y flwyddyn)	13
2.6	Dileu dyledion	14
2.7	Sail cyfrifyddu	14
2.8	Cyflwyno cynlluniau cyllidebol	15
2.9	Trosglwyddiadau cyllideb	16
2.10	Archwiliad - cyffredinol	16
2.11	Archwilio allanol	16
2.12	Archwiliad o gronfeydd gwirfoddol, answyddogol a phreifat	16
2.13	Y gofrestr buddiannau busnes	17
2.14	Gofynion prynu, tendro a chontractio	17
2.15	Cymhwyso rheolaethau i ysgolion	19
2.16	Cronfeydd canolog a chlustnodi	19
2.17	Gwario at ddibenion yr ysgol	20
2.18	Gwariant cyfalaf o gyfrannau'r gyllideb	20
2.19	Gwerth am arian	20
Adran 3	Rhandaliadau o gyfran y gyllideb	
3.1	Cyffredinol	21
3.2	Benthyciadau gan ysgolion	21
Adran 4	Trin balansau gwarged a diffyg	
4.1	Yr hawl i gario balansau gwarged ymlaen	22
4.2	Adrodd ar ddefnydd bwriadedig y balansau gwarged	22

4.3	Llog ar falansau gwarged	22
4.4	Rhwymedigaeth i gario balansau diffyg ymlaen	23
4.5	Balansau ysgolion sy'n cau/newydd	23
Adran 5	Incwm	
5.1	Incwm o osod eiddo	23
5.2	Incwm o brydau ysgol	24
5.3	Incwm o ffioedd a thaliadau	24
5.4	Incwm o weithgareddau codi arian	25
5.5	Incwm o Werthu Asedau	25
5.6	Gweithdrefnau gweinyddol ar gyfer casglu incwm	25
5.7	Incwm o ddarpariaethau gofal plant cofrestredig	25
Adran 6	Codi tâl ar gyllidebau ysgolion	
6.1	Darpariaeth gyffredinol	27
6.2	Amgylchiadau lle gellir codi tâl	27
Adran 7	Trethiant	
7.1	Treth Ar Werth (TAW)	29
7.2	Cynllun Trethiant y Diwydiant Adeiladu	29
7.3	IR35	29
Adran 8	Gwasanaethau a chyfleusterau a ddarperir gan y Cyngor	
8.1	Darparu gwasanaethau a brynwyd yn ôl gan y Cyngor	30
8.2	Darparu gwasanaethau o gyllidebau a gedwir yn ganolog	30
8.3	Amserlen ar gyfer gwasanaethau a ddaw yn ôl o'r Awdurdod	30
8.4	Pecynnu	30
8.5	Cytundebau Lefel Gwasanaeth (CLGau)	30
8.6	Cyllidebau cyfun	31
8.7	Cyflenwi'n fewnol yn yr hir dymor a chynlluniau mamolaeth	31
Adran 9	Yswiriant	
9.1	Sicrwydd yswiriant	31
Adran 10	Amrywiol	
10.1	Hawl i gael mynediad at wybodaeth	32
10.2	Atebolrwydd Llywodraethwyr	32
10.3	Gwariant Llywodraethwyr	32
10.4	Cyfrifoldeb am gostau cyfreithiol	33
10.5	Iechyd a Diogelwch	33
10.6	Hawl Prif Swyddogion Ariannol i fynychu	33
10.7	Dirprwyo i ysgolion newydd	34
10.8	Disgyblion sydd wedi'u gwahardd yn barhaol	34
10.9	Iawndal am ymddeoliad cynnar	34
10.10	Anghenion addysgol arbennig	34
10.11	Chwythu'r chwiban	35

10.12	Amddiffyn plant	35
Adran 11	Cyfrifoldeb dros Atgyweiriadau a Chynnal a Chadw	
11.1	Cyffredinol	35

**CYNGOR BRO MORGANNWG
CYNLLUN CYLLID AR GYFER ARIANNU YSGOLION**

ATODIADAU

Atodiad 1	Rheoli strategol – Gweithgareddau
Atodiad 2	Mynediad at Addysg – Gweithgareddau
Atodiad 3	Rhestr o Ysgolion sy'n cael eu cynnwys dan y cynllun
Atodiad 4	Cyfrifoldeb dros atgyweiriadau a gwaith cynnal a chadw
Atodiad 5	Chwythu'r chwiban
Atodiad 6	Gweithdrefn caffael ysgolion ar gyfer prosiectau cyfalaf
Atodiad 7	Gwybodaeth sydd ei hangen ar gyfer cofrestrau asedau ysgolion

1. CYFLWYNIAD

1.1. Cyffredinol

1.1.1. Mae fformat y Cynllun wedi cael ei sefydlu yn unol â'r rheoliadau a wnaed o dan Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998, Deddf Addysg 2002, Rheoliadau Cyllido Ysgolion (Cymru) 2018 a Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013.

1.1.2. Mae'r Cynllun yn ystyried y penderfyniadau a wnaed gan Lywodraeth Cymru mewn perthynas â gweithredu'r cynigion yn y papurau ymgynghori a'r nodiadau canllaw fel y nodwyd gan Lywodraeth Cymru.

1.1.3. Diben y fframwaith yw:

- **Safonau Gwell** – helpu ysgolion ac Awdurdodau Lleol i fynd ar drywydd y brif flaenoriaeth i bawb sydd ynghlwm wrth y gwasanaeth addysg – codi safonau
- **Hunanreoli** - caniatáu i ysgolion ddatblygu eu gallu i reoli eu hunain.
- **Atebolrwydd** – drwy alinio cyllidebau â chyfrifoldebau fel y gall ysgolion ac Awdurdodau Lleol gael eu dwyn i gyfrif am eu perfformiad wrth wario arian cyhoeddus.
- **Tryloywder** – gwneud penderfyniadau ynghylch cyllido ysgolion yn glir ac yn ddealladwy.
- **Cyfle** – i bob ysgol, ond dim bygythiad i'r un ohonynt. Ni ddylid gorfodi ysgolion cynradd yn benodol i ysgwyddo cyfrifoldebau na allant ymdopi â nhw.
- **Tegwch** - sicrhau bod ysgolion o'r tri chategori yn cael eu trin yn deg ac yn gyfartal, h.y. ysgolion cymunedol, gwirfoddol a sylfaenol.
- **Gwerth am Arian** – drwy helpu ysgolion ac Awdurdodau Lleol i gyflawni gwerth am arian a galluogi partïon eraill â diddordeb i asesu i ba raddau y mae hyn yn digwydd.

1.1.4. Lle mae'r cynllun yn cyfeirio at ysgolion yn ymgynghori â'r Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau neu'r Swyddog Adran 151, neu'n ceisio cymeradwyaeth ganddynt, gall ysgolion wneud hynny drwy'r Rheolwr Cyllid neu'r Rheolwr Gweithredol ar gyfer Strategaeth ac Adnoddau.

1.2. Y Fframwaith Ariannu

- 1.2.1.** Egwyddor sylfaenol y cynllun yw dirprwyo cymaint o gyfrifoldebau rheoli â phosibl i'r cyrff llywodraethu, er mwyn cyflawni cyfrifoldebau statudol y Cyngor.
- 1.2.2.** Mae'r Cyngor yn cefnogi'r egwyddor gyffredinol o roi disgrisiwn i gyrrff llywodraethu a'r Penaethiaid reoli adnoddau yn yr ysgol. Bwriad y cynllun yw galluogi pob corff llywodraethu, ar y cyd â Phennaeth a staff yr ysgol, i reoli sut y mae'r adnoddau sydd ar gael yn cael eu defnyddio er budd holl ddisgyblion yr ysgol. Gall y corff llywodraethu wario ei gyllideb hefyd ar unrhyw ddibenion ychwanegol yn unol â rheoliadau Adran 50 Deddf Safonau a Fframwaith Ysgolion.
- 1.2.3.** Gall y Cyngor atal hawl ysgol i gyllideb ddirprwyedig os yw'n torri darpariaethau'r cynllun ariannu ysgolion yn sylweddol neu'n barhaus, neu os nad yw'r cynllun wedi cael ei reoli'n foddhaol. Mae hawl i apelio i Lywodraeth Cymru. Gellir atal hawl ysgol i gynllun cyllideb ddirprwyedig am resymau eraill hefyd dan adran 17 DSFFY.
- 1.2.4.** Mae'r fframwaith cyllido yn seiliedig ar y darpariaethau deddfwriaethol mewn adrannau 45-53 o'r DSFFY fel y'i diwygiwyd gan Adran 41 Deddf Addysg 2002.
- 1.2.5.** Dan y ddeddfwriaeth hon, mae'r Cyngor yn pennu cyfanswm y gyllideb addysg, sef y swm a ddyrannwyd gan y Cyngor i fodloni'r holl wariant sy'n ymwneud â'r gwasanaeth. Y Gyllideb Ysgolion Unigol (CYU) yw'r swm sy'n weddill ar ôl tynnu unrhyw wariant arfaethedig y Cyngor allan o Gyllideb Ysgolion, y dylid ei dynnu yn unol â rheoliadau. Y CYU yw'r swm a ddyrannir i ysgolion.
- 1.2.6.** Nid yw'r Gyllideb Ysgolion Unigol yn cynnwys:
- Taliadau i Gyngor arall yn unol ag adrannau 493 neu 494 Deddf Addysg 1996 (ad-daliad rhwng Awdurdodau) ac adran 207 Deddf Addysg 2002.
 - Gwariant y gall y Cyngor ei gyfalafu yn eu cyfrifon yn unol ag arferion cyfrifo cywir
 - a) y mae'n ofynnol i'r Cyngor eu dilyn yn rhinwedd deddfu
 - b) sy'n cael eu cydnabod, naill ai drwy gyfeirio at unrhyw god cyhoeddus cydnabyddedig neu fel arall, fel arferion cyfrifo cywir y dylid glynu

wrthynt wrth gadw cyfrifon Awdurdodau Lleol, naill ai'n gyffredinol neu o ran y disgrifiad dan sylw.

- c) Gwariant sy'n cael ei wrthbwysu gan incwm a ddaw gan Brif Arolygydd Ysgolion Ei Fawrhydi/Estyn.
- d) Gwariant at ddibenion Adran 26 Deddf Rheoleiddio Traffig Ffyrdd 1984 (trefniadau ar gyfer patrolio croesfannau ysgol).

1.2.7. Gall y Cyngor gadw cyllid canolog at ddibenion a ddiffinnir mewn rheoliadau a wnaed o dan adran 45A DSFY fel y'i diwygiwyd gan adran 41 Deddf Addysg 2002. Y Cyngor sy'n pennu'r swm i'w gadw, yn amodol ar unrhyw gyfyngiadau a/neu amodau a ragnodir gan reoliad.

1.2.8. Neilltuir y cyllid a gedwir yn ganolog ar gyfer cyfrifoldebau penodol y Cyngor, gan gynnwys

- **Rheolaeth Strategol** – sy'n cynnwys rheolaeth gyffredinol o gyfrifoldebau'r Cyngor fel yr amlinellwyd yn Atodiad 1.
- **Mynediad** – mae hyn yn cynnwys cyfrifoldebau'r Cyngor dros ddarparu strwythur addysg o ran lleoedd mewn ysgolion, adeiladau a chyfleusterau; sicrhau y gall plant gael lle mewn ysgol; a sicrhau bod disgyblion yn mynychu'r ysgol. Gweler rhestr o'r prif wasanaethau a gweithgareddau yn Atodiad 2.
- **Cymorth i Wella Ysgolion** sydd bellach yn cael ei ddarparu gan Gonsortium Canolbarth y De a Gwasanaeth Gwella Ysgolion Bro Morgannwg.
- **Darpariaeth o Natur Arbenigol** – mae hyn yn cynnwys gwariant ar y canlynol:
 - a) Gwasanaethau seicoleg addysgol.
 - b) Rheoli gwaith achos ar gyfer Cynlluniau Datblygu Unigol yr Awdurdod Lleol.
 - c) Cymorth i ddisgyblion sydd ag anghenion addysgol arbennig, gan gynnwys cydweithio ag asiantaethau eraill, darparu gwasanaethau partneriaeth rhieni a datrys anghydfodau.
 - d) Addysg heblaw yn yr ysgol
 - e) Amddiffyn plant
- **Iechyd ac amddiffyn plant** -
 - a) Gwariant ar gyfer cyflawni swyddogaethau amddiffyn plant y Cyngor o dan Ddeddf Plant 1989 ac adran 175 Deddf Addysg 2002.
 - b) Gwariant sy'n gysylltiedig â threfniadau o dan adran 31 Deddf Iechyd 1999 a/neu adran 33 Deddf Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Cymru) 2006.

- c) Gwariant o ran darparu cymorth meddygol arbenigol i ddisgyblion unigol nad yw'n cael ei ddarparu gan Ymddiriedaeth y Gwasanaeth Iechyd Gwladol, Bwrdd Iechyd Lleol na Gweinidogion Cymru.

1.2.9. Mae'r Cyngor yn dyrannu symiau o Gyllidebau Ysgolion Unigol i'w ysgolion a gynhelir yn unol â fformiwla sy'n cyd-fynd â rheoliadau. O hyn cyfrifir cyfran pob ysgol a gynhelir o'r gyllideb.

1.2.10. Yna caiff cyfran y gyllideb ei dirprwyo i gorff llywodraethu'r ysgol dan sylw, oni bai bod yr ysgol yn ysgol newydd sydd heb dderbyn cyllideb ddirprwyedig eto, neu os yw'r hawl i gael cyllideb ddirprwyedig wedi cael ei hatal yn unol ag adran 8 Deddf Safonau a Threfniadau Ysgolion neu adran 51 Deddf Safonau a Fframwaith Ysgolion.

1.3. Rôl y Cynllun

1.3.1. Mae'r cynllun yn nodi'r berthynas ariannol rhwng y Cyngor a'r ysgolion a gynhelir y mae'n eu hariannu. Mae'n cynnwys gofynion sy'n ymwneud â rheolaeth ariannol a materion cysylltiedig, sy'n rhwymo'r Cyngor a'r ysgolion.

1.4. Cymhwysu'r Cynllun i ysgolion a gynhelir

1.4.1. Bydd y cynllun yn berthnasol i bob ysgol.

1.4.2. Gweler rhestr o'r ysgolion sy'n cael eu cynnwys dan y cynllun hwn yn Atodiad 3.

1.4.3. Bydd unrhyw ysgol a gynhelir newydd yn cael ei chynnwys dan y cynllun drwy rinwedd adran 48 DSFFY.

1.5. Cyhoeddi'r Cynllun

1.5.1. Bydd copi electronig o'r cynllun yn cael ei roi i Bennaeth a chorff llywodraethu pob ysgol sy'n cael ei chynnwys dan y cynllun. Bydd y cynllun hefyd yn cael ei gynnal ar wefan fewnol y Cyngor (staffnet).

1.5.2. Mae'r gofynion cyhoeddi wedi'u cynnwys mewn rheoliadau.

1.6. Adolygu'r Cynllun

1.6.1. Bydd y cynllun yn cael ei adolygu'n barhaus mewn ymgynghoriad â phartïon â diddordeb.

1.6.2. Bydd unrhyw ddiwygiadau i'r cynllun yn destun ymgynghori â Phenaethiaid a llywodraethwyr, a rhaid iddynt gael eu cymeradwyo gan fforwm y gyllideb.

1.7. Rôl y Cyngor, y Corff Llywodraethu a Dirprwyo Pwerau i'r Pennaeth

1.7.1. Bydd rôl y Cyngor yn canolbwyntio'n bennaf ar y canlynol: -

- Cyfrifoldeb terfynol dros y gwasanaeth addysg, gan gynnwys darparu, monitro, gwerthuso a rheoli perfformiad y Cyngor a'r ysgol.
- Nodi a chytuno ar dargedau ac amcanion i'r ysgol ar y cyd â chyrrff llywodraethu.
- Gosod lefel gyffredinol yr adnoddau ar gyfer y gwasanaeth addysg yn ei gyfanrwydd, a hynny'n ymwneud â'r ysgol neu ddim yn ymwneud â'r ysgol.
- Cadw adnoddau canolog i gyflawni ei gyfrifoldebau rhagnodedig.
- Dyrannu, yn unol â'r fformiwla y cytunwyd arni, symiau o'r Cyllidebau Ysgolion Unigol ymhlith yr ysgolion a gynhelir.
- Cefnogi ysgolion a chyrrff llywodraethu yn ôl yr angen.
- Helpu ysgolion, lle bo angen, i reoli adnoddau a chontractau.
- Sicrhau defnydd effeithiol ac effeithlon o adnoddau.

1.7.2. Bydd rôl y corff llywodraethu yn canolbwyntio ar y canlynol: -

- Cyflwyno'r Cwricwlwm Cenedlaethol.
- Cynnal safonau cyflawniad addysgol holl ddisgyblion yr ysgol, a'u gwella lle bo'n bosibl.
- Gweithredu Cynllun Datblygu'r Ysgol.
- Gweithredu Cynllun Gwella'r Ysgol (CGY).
- cydymffurfio â Rheolau Gweithdrefnau Ariannol a Rheolau Gweithdrefn Gontractau.
- Cydymffurfio â'r Ddeddf ADY.
- Cydymffurfio â'r holl ofynion cyfreithiol eraill.
- Sicrhau defnydd effeithiol ac effeithlon o adnoddau.

1.7.3. Er mwyn cyflawni ei rôl, gall y corff llywodraethu ddirprwyo tipyn o reolaeth ddyddiol yr ysgol a phennu i ba raddau yr hoffai ddirprwyo ei bwerau ariannol i'r Pennaeth. Dylai penderfyniadau o'r fath gael eu cofnodi yng nghofnodion y corff llywodraethu.

1.7.4. Wrth ystyried lefel y dirprwyo i'r Pennaeth, dylai'r corff llywodraethu hefyd ystyried gweithdrefnau a dulliau adrodd. Mae angen i'r Pennaeth wybod ei derfynau o ran lefel y pwerau penderfynu a ddirprwyir iddo. Os nad yw hyn yn glir o'r cychwyn cyntaf, bydd dryswch ac o bosibl gwrthdaro rhwng y

Pennaeth a'r Llywodraethwyr. Ni waeth beth yw lefel y dirprwyo, y Corff Llywodraethu sydd â chyfrifoldeb.

- 1.7.5.** Wrth bennu ei gynllun cyllideb flynyddol (cynllun cyllideb swyddogol cyntaf), mae'r Pennaeth yn gyfrifol am hysbysu'r corff llywodraethu o ofynion yr ysgol, yn seiliedig ar y wybodaeth sy'n hysbys ar yr adeg honno. Rhaid i'r corff llywodraethu graffu a chytuno ar gynllun cyllideb flynyddol a chofnodi ei benderfyniad yng nghofnodion y corff llywodraethu. Ar ôl ei gymeradwyo, rhaid i'r Pennaeth hysbysu'r Cyngor o'i gynllun cyllideb arfaethedig erbyn 31 Mai. Dylai'r corff llywodraethu llawn gymeradwyo unrhyw newidiadau yn y cynllun swyddogol cyntaf. Dylai'r Cyngor gael gwybod am unrhyw newidiadau o'r fath sydd wedi'u cymeradwyo.
- 1.7.6.** Dylai cyrff llywodraethu ystyried sefydlu nifer o bwyllgorau. Yn dibynnu ar faint yr ysgol, gallai'r rhain amrywio mewn nifer. Rhaid i'r holl gyrff llywodraethu gael y pwyllgorau statudol canlynol:
- Disgyblu a diswyddo staff.
 - Apeliadau disgyblu a diswyddo.
 - Disgyblu a gwahardd disgyblion.
 - Derbyn i ysgolion (ysgolion gwirfoddol a gynorthwyr yn unig).
- 1.7.7.** Caiff pwyllgorau nad ydynt yn statudol eu pennu gan bob corff llywodraethu'n unigol er mwyn cynnal eu swyddogaethau, e.e. cyllid, eiddo, iechyd a diogelwch ac ati.
- 1.7.8.** Dylai pob pwyllgor gyfarfod yn rheolaidd ac adrodd yn ôl i bob cyfarfod y corff llywodraethu llawn. Dylid rhoi gwybod am unrhyw feysydd o bryder i'r Cyngor er mwyn iddo gymryd camau unioni, gan mai'r Cyngor sydd â'r cyfrifoldeb terfynol dros y gwasanaeth addysg, gan gynnwys ysgolion.

1.8. Cynnal a Chadw Ysgolion

- 1.8.1. Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gynnal a chadw'r ysgolion a gwmpesir gan y cynllun, ac mae hyn yn cynnwys y ddyletswydd o dalu'r holl dreuliau o ran cynnal y rhain (ac eithrio ysgolion gwirfoddol a gynorthwyr lle mae rhai o'r treuliau, yn ôl statud, yn daladwy gan y corff llywodraethu).
- 1.8.2. Rhan o'r ffordd y mae Cyngor yn cynnal a chadw ysgolion yw drwy'r system ariannu sy'n cael ei rhoi ar waith dan adrannau 45-53 Deddf Safonau a Fframwaith Ysgolion.

1.9. Canllawiau archwilio a chaffael ar gyfer ysgolion; a rheoliadau ariannol y Cyngor

- 1.9.1. Rhaid i ysgolion gydymffurfio â'r canllawiau archwilio a chaffael ar gyfer ysgolion yn ogystal â rheolau gweithdrefnau ariannol y Cyngor a rheolau gweithdrefn gontractau.

2. GOFYNION ARIANNOL: ARCHWILIO

2.1. Cymhwyso Rheolaethau Ariannol i Ysgolion

- 2.1.1. Mae cywirdeb a chysondeb gweithgareddau ariannol y Cyngor yn gyfrifoldeb ar y Swyddog Adran 151 drwy rinwedd adran 151 ac adran 114 Deddfau Llywodraeth Leol 1972 ac 1988.
- 2.1.2. Mae'n ofynnol i ysgolion, wrth reoli eu cyllideb ddirprwyedig, gydymffurfio â gofynion y Cyngor ar reolaethau ariannol a monitro, y rhai yn y cynllun a Rheolau Gweithdrefn Ariannol a Chontractau'r Cyngor. Gellir cymryd camau disgyblu yn erbyn ysgolion sy'n methu â chydymffurfio. Gallai'r gyfran o'r gyllideb ddirprwyedig a'r cyfrifoldebau cysylltiedig ddod i ben pe bai hynny'n digwydd.
- 2.1.3. Ni fydd y corff llywodraethu yn cynllunio i orwario ei gyfran o'r gyllideb heb gytundeb penodol gan y Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau. Byddai cytundeb o'r fath ond yn cael ei wneud mewn amgylchiadau eithriadol a chan ddeall y byddai unrhyw orwariant yn cael ei glirio erbyn yr amserlen y cytunwyd arni.

2.2. Darparu Adroddiadau a Gwybodaeth Ariannol

- 2.2.1. Bydd y Cyngor yn rhoi gwybod i ysgolion am eu cyfran o'r gyllideb cyn dechrau'r flwyddyn ariannol y mae'r gyllideb yn berthnasol iddi. Bydd yn dangos yr adnoddau sydd ar gael i'r corff llywodraethu a ddyrannwyd yn ôl

y fformiwla y cytunwyd arni yn unol â rheoliadau a wnaed dan Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion.

2.2.2. Bydd y Cyngor hefyd yn darparu amcangyfrif o gyfrannau'r ysgol o'r gyllideb ar gyfer y ddau gyfnod cyllido dilynol. Ni fydd yr amcangyfrifon hyn yn rhwymo'r Cyngor o ran y penderfyniadau gwirioneddol ar gyfer y ddau gyfnod cyllido dilynol.

2.2.3. Mae angen i ysgolion roi manylion ynghylch y gwariant a'r incwm gwirioneddol a ragwelir i'r Cyngor, yn y ffurf ac ar adegau fel y penderfynir gan y Swyddog Adran 151.

2.2.4. Bydd y Cyngor yn rhoi adroddiadau rheolaidd i bob ysgol yn dangos ei sefyllfa ariannol ar yr adeg honno a datganiad alldro diwedd blwyddyn yn unol â rheoliadau a wnaed dan Ddeddf Safonau a Fframwaith Addysg.

2.3. Talu Cyflogau: Talu Biliau

2.3.1. Bydd yr holl gyflogau, pensiynau a thaliadau eraill i bob aelod staff, presennol a blaenorol, yn cael eu gwneud gan y Swyddog Adran 151, neu yn unol â threfniadau a gymeradwywyd gan y Swyddog Adran 151.

2.4. Rheoli Asedau a Chofrestr Rhestr Eiddo

2.4.1. Rhaid i ysgolion gadw rhestr eiddo o unrhyw asedau symudol sy'n werth dros £250.

2.4.2. Rhaid i ysgolion gynnal archwiliad ffisegol blynyddol o eitemau a restrir ar y rhestr eiddo a rhoi camau ar waith mewn perthynas ag unrhyw eitemau gormodol neu ddiffygion. Rhaid hysbysu'r Pennaeth Cyllid am unrhyw anghysonderau tybiedig drwy'r adran archwilio.

2.4.3. Rhaid diweddarau'r rhestr eiddo'n barhaus ar gyfer caffaeliadau a gwarediadau newydd.

2.4.4. Rhaid i'r rhestr eiddo gael ei gwirio a'i hardystio o leiaf yn flynyddol.

2.4.5. Rhaid i'r holl asedau gael eu marcio cyn belled â bod modd fel eiddo'r ysgol.

2.4.6. Rhaid i ysgolion sicrhau nad yw asedau'n cael eu symud oddi ar safle'r ysgol ac eithrio yn unol â busnes arferol yr ysgol.

2.4.7. Mae'r gweithdrefnau awdurdodi ar gyfer caffael a gwaredu, y dylai ysgolion eu mabwysiadu, wedi'u nodi mewn canllawiau a gyhoeddwyd gan y Swyddog Adran 151.

2.4.8. Mae ysgolion yn rhydd i benderfynu ar eu trefniadau eu hunain ar gyfer cadw cofrestr o asedau sy'n werth llai na'r symiau a gynhwysir yn Rheolau Gweithdrefn Ariannol y Cyngor. Rhaid i'r gofrestr hon fodloni yswirwyr

2.4.9. Rhaid i'r wybodaeth ganlynol gael ei chynnwys ar gofrestr rhestr asedau'r ysgol. Gall ysgolion lunio eu templed rhestr eiddo eu hunain ar yr amod bod y wybodaeth ofynnol wedi'i chynnwys. Fel arall, mae templed Cofrestr Rhestr Eiddo Excel ar gael o dan yr adran Cyllid Dysgu a Sgiliau ar wefan fewnol y cyngor (staffnet).

- Enw'r ysgol
- Enw'r unigolyn sy'n llunio'r rhestr eiddo
- Dyddiad paratoi'r rhestr eiddo
- Rhif cyfresol
- Gwneuthuriad/model
- Enw'r ased/offer
- Disgrifiad
- Nifer
- Dyddiad caffael
- Dyddiad gosod
- Pris prynu
- Adran
- Lleoliad
- Dyddiad cael gwared â'r offer
- Gwerth ailwerthu (os yw'n berthnasol)
- Nodiadau

2.5. Polisiau Cyfrifyddu (gan gynnwys polisiau diwedd blwyddyn)

2.5.1. Mae'r corff llywodraethu'n gyfrifol am baratoi ei gynllun gwariant blynyddol ac am ddarparu datganiadau ariannol rheolaidd.

2.5.2. Rhaid i gyrrff llywodraethu lynu wrth Reolau Gweithdrefnau Ariannol a Rheolau Gweithdrefn Contractau'r Cyngor, ac i gyflawni hyn, rhaid iddynt gydymffurfio â'r gweithdrefnau cyfrifyddu a ragnodir gan y Swyddog Adran 151.

2.5.3. Caiff cyfrifon y Cyngor eu cynnal ar sail gronnol, e.e. caiff incwm a gwariant eu cofnodi yng nghyfrifon yr ysgolion ar adeg eu hennill neu eu gwario, ac nid pan fydd arian yn cael ei dderbyn neu ei dalu.

2.5.4. Bydd Adran Gyllid Dysgu a Sgiliau yn cyflwyno gweithdrefnau diwedd blwyddyn i bob ysgol ym mis Mawrth bob blwyddyn ariannol ar ran y Swyddog Adran 151.

2.5.5. Bydd y gweithdrefnau hyn yn cynnwys eitemau megis arian mân, dyledwyr a chredydwyr. Rhaid glynu wrth y gweithdrefnau hyn. Gallai methu â gwneud hynny arwain at gamau disgyblu.

2.6. Dileu Dyledion

2.6.1. Cynghorir ysgolion i fabwysiadu polisi rheoli dyledion, a dylai hwn fod ar gael i rieni.

2.6.2. Rhaid i ysgolion geisio adennill yr holl ddyled sy'n weddill, fodd bynnag, gall CLI ddileu dyledion na ellir eu hadennill ar yr amod nad yw'r ddyled gronedig sy'n weddill ar gyfer un dyledwr yn fwy na £5,000.

2.6.3. Y Swyddog Adran 151 yn unig all ddileu dyledion na ellir eu hadennill sydd dros £5,000. Gall ysgolion ofyn am ddileu dyledion na ellir eu hadennill sydd dros £5,000 drwy'r weithdrefn pwerau dirprwyedig.

2.6.4. Dim ond gyda chymeradwyaeth y Cabinet y gellir dileu dyledion na ellir eu hadennill sydd dros £10,000. Gall ysgolion ofyn am ddileu dyledion na ellir eu hadennill sydd dros £10,000 drwy'r weithdrefn pwerau dirprwyedig.

2.6.5. Bydd unrhyw dyledion sy'n cael eu dileu yn cael eu codi'n ôl i gyllideb refeniw dirprwyedig pob ysgol.

2.6.6. Rhaid i ysgolion adolygu dyledion sy'n weddill yn rheolaidd a dylent anelu at beidio â chael unrhyw ddyledion sy'n fwy na chwe mlwydd oed yn weddill ar unrhyw adeg.

2.7. Sail Cyfrifyddu

2.7.1. Mae'r Cyngor yn gweithredu ar sail croniadau yn unol ag Arferion Cyfrifyddu sy'n Gyffredinol Dderbyniol (ACGDd) a Chod Ymarfer CIPFA ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol.

2.8. Cyflwyno Cynlluniau Cyllidebol

- 2.8.1.** Ar ôl i'r corff llywodraethu dderbyn ei hysbysiad swyddogol o'i gyfran o'r gyllideb, gall pennu cynllun gwariant cyllideb ar gyfer yr ysgol yn unol â'r adnoddau sydd ar gael iddo, gan gynnwys unrhyw falensau gwarged/diffyg sydd wedi'u dwyn ymlaen o'r flwyddyn ariannol flaenorol.
- 2.8.2.** Rhaid i'r corff llywodraethu roi gwybod i'r Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau erbyn 31 Mai bob blwyddyn am ei gynllun gwariant a'r rhagdybiaethau a wnaed i gefnogi'r cynllun hwnnw. Rhaid i'r cynlluniau hyn gael eu cyflwyno i adran gyllid Dysgu a Sgiliau.
- 2.8.3.** Bydd yn ofynnol i unrhyw ysgol nad yw'n gallu creu cyllideb gytbwys ar gyfer y flwyddyn ariannol gyfredol, ddarparu cynllun adfer cyllideb yn nodi sut bydd y diffyg hwn yn cael ei ddileu dros gyfnod nad yw'n fwy na phum mlynedd.
- 2.8.4.** Mae'n ofynnol i bob ysgol ddarparu cynllun cyllideb tair blynedd, ond gall ysgolion mewn sefyllfa o ddiffyg ddarparu cynllun adfer pum mlynedd lle nad ydynt yn gallu dangos adferiad llawn y gyllideb mewn tair blynedd.
- 2.8.5.** Gall methu â gosod cynllun adfer cytbwys arwain yr Awdurdod at gyhoeddi llythyr o bryder neu hysbysiad rhybudd ymlaen llaw i dynnu sylw at feysydd sydd angen eu gwella. Gall methu â mynd i'r afael â'r pryderon hyn arwain at gyhoeddi hysbysiad rhybudd ffurfiol yn unol â deddfwriaeth a chanllawiau Llywodraeth Cymru. Pan fydd corff llywodraethu yn methu â chydymffurfio â hysbysiad o'r fath, gall yr ysgol ddod yn gymwys i gael ymyrraeth, a gall yr Awdurdod arfer ei bwerau, gan gynnwys cyfyngu ar wariant, atal y gyllideb ddirprwyedig, neu fesurau ymyrraeth eraill.
- 2.8.6.** Bydd y Cyngor yn rhoi data incwm a gwariant sydd ganddo i'r ysgol, sy'n angenrheidiol er mwyn helpu'r ysgolion i gynllunio'n effeithlon. Bydd y Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau yn rhagnodi fformat yr hysbysiad.
- 2.8.7.** Rhaid i'r corff llywodraethu sicrhau bod gwariant ond yn digwydd o fewn y cynllun gwariant y cytunwyd arno.
- 2.8.8.** Bydd y corff llywodraethu/y Pennaeth yn rhoi gwybod i adran gyllid Dysgu a Sgiliau am unrhyw newidiadau yn y cynllun gwariant a gymeradwywyd erbyn 31 Mai, cyn gynted ag y byddant yn digwydd. Bydd hyn yn galluogi'r wybodaeth yn yr adroddiadau a'r datganiadau ariannol i gael ei diweddarau.
- 2.8.9.** Bydd angen i bob ysgol lunio adroddiadau ariannol yn rheolaidd, fel y rhagnodir gan y Swyddog Adran 151, yn dangos yr incwm refeniw a'r

gwariant sydd wedi digwydd hyd y dyddiad hwnnw ac unrhyw ymrwymadau sydd wedi eu gwneud, ond heb eu talu eto. Dylai hyn alluogi iddo ragweld ei sefyllfa ariannol drwy gydol y flwyddyn ariannol er mwyn sicrhau ei fod yn gwario yn unol â'i gynllun. Dylai'r rhain gael eu cyflwyno i adran gyllid Dysgu a Sgiliau.

2.9. Trosglwyddiadau

2.9.1. Gallai'r corff llywodraethu ddirprwyo'r gallu i'r Pennaeth drosglwyddo arian o un pennawd gwariant i un arall. Efallai y bydd y corff llywodraethu'n dymuno gosod terfyn ar drosglwyddiadau o'r fath.

2.9.2. Bydd y gallu hwn i drosglwyddo arian yn berthnasol i bob pennawd oni bai am eitemau a glustnodwyd lle mae'r gyllideb wedi'i rhoi at ddiben penodol.

2.10. Archwilio: Cyffredinol

2.10.1. Mae ysgolion yn destun trefn archwilio mewnol y Cyngor a threfn archwilio allanol y Cyngor, fel y pennir gan yr archwilwyr a benodir ac mae rhaid iddynt gydweithredu â'r trefniadau hyn.

2.10.2. Rhaid i ysgolion gydweithredu â'r archwilwyr mewnol ac allanol fel y pennir gan Reoliadau Ariannol, Rheolau Gweithdrefnau Ariannol a gofynion statudol.

2.11. Archwiliadau Allanol

2.11.1. Mae'r Cyngor, ac felly'r ysgolion, yn destun archwiliad allanol parhaus o weithredoedd ariannol a gweithredol cysylltiedig y Cyngor. Gallai hyn gynnwys ymweld ag ysgolion ar sail samplau.

2.11.2. Caniateir i gorff llywodraethu wario arian o'i gyfran o'r gyllideb i gael ardystiad archwilio allanol o'i gyfrifon, ar wahân i unrhyw broses archwilio fewnol neu allanol y Cyngor.

2.12. Archwiliad o Gronfeydd Gwirfoddol, Answyddogol a Phreifat

2.12.1. Bydd unrhyw gyfrif banc a ddelir gan ysgol yn cael ei ystyried yn gronfa answyddogol.

2.12.2. Bydd y corff llywodraethu neu'r Pennaeth yn hysbysu'r Swyddog Adran 151 (drwy'r adran archwilio) am bob cronfa wirfoddol a phreifat a gynhelir ar ran yr ysgol, gan gynnwys cronfeydd yr ysgol, cronfeydd y gymdeithas rhieni ac athrawon a chronfeydd ymddiriedolaeth.

- 2.12.3.** Bydd y corff llywodraethu yn gyfrifol am reoli ac archwilio'r holl gronfeydd a bydd yn llunio gweithdrefnau a rheoliadau ar gyfer gweithredu cronfeydd o'r fath.
- 2.12.4.** Bydd y corff llywodraethu yn sicrhau bod yr holl bobl berthnasol sy'n gyfrifol am weithredu cronfeydd o'r fath yn cydymffurfio â'r gweithdrefnau a'r rheoliadau hyn.
- 2.12.5.** Rhaid i'r ysgol gyflwyno tystysgrifau archwilio blynyddol mewn perthynas â'r holl gronfeydd o'r fath a chyfrifon unrhyw sefydliadau masnachu a reolir gan yr ysgol. Bydd unrhyw ysgol sy'n gwrthod cyflwyno tystysgrifau archwilio i'r Swyddog Adran 151 yn ôl gofynion y cynllun yn mynd yn groes i'r cynllun a gall y Swyddog Adran 151 gymryd camau fel sy'n briodol.
- 2.12.6.** Rhaid i ysgolion gydymffurfio â'r Canllawiau Cronfa Answyddogol, sydd i'w gweld ar wefan y Cyngor. Mae'r canllawiau hyn yn cynnwys templedi a thystysgrifau i gynorthwyo archwilwyr.

2.13. Y Gofrestr Buddiannau Busnes

- 2.13.1.** Rhaid i'r corff llywodraethu lunio cofrestr sy'n rhestru unrhyw fuddiannau busnes sydd gan unrhyw aelod o'r corff llywodraethu neu'r Pennaeth, neu unrhyw aelod o'u teulu agos.
- 2.13.2.** Rhaid i'r corff llywodraethu gadw cofrestr gyfredol gan roi gwybod am unrhyw newidiadau ac adolygu'r cofnodion yn flynyddol. Argymhellir y dylid gwneud hyn yn ystod cyfarfod llawn cyntaf y corff llywodraethu yn y flwyddyn academaidd a dylai'r gofrestr gael ei chadw yn yr ysgol at y diben hwn.
- 2.13.3.** Bydd y corff llywodraethu yn sicrhau bod y gofrestr ar gael i lywodraethwyr, staff, rhieni a'r Cyngor.

2.14. Gofynion Caffael, Tendo a Chontractio

- 2.14.1.** Oni bai am ofynion deddfwriaeth y DU, Cytuniad y Gymuned Economaidd Ewropeaidd a chyfarwyddiadau perthnasol; rhaid glynu wrth Reolau Gweithdrefnau Ariannol y Cyngor, ei Reolau Gweithdrefn Gontractau a'r Cod Ymarfer Caffael bob tro y mae'r corff llywodraethu yn ymrwymo i gontract ar gyfer gwaith, nwyddau neu wasanaethau.
- 2.14.2.** Rhaid i bob ysgol ddilyn canllaw Caffael y Cyngor ar gyfer ysgolion, ei Reolau Gweithdrefnau Ariannol a'i Reolau Gweithdrefn Gontractau wrth gaffael, tendo a chontractio, oni bai bod rheoliadau a rheolau sefydlog yn gofyn i'r ysgol:

- wneud unrhyw beth nad yw'n cyd-fynd ag unrhyw ddarpariaethau'r cynllun neu unrhyw ddarpariaeth statudol neu unrhyw gyfarwyddyd caffael yr Undeb Ewropeaidd.
- ceisio cydlofnod y Cyngor gan bennaeth y gwasanaethau cyfreithiol am unrhyw gontractau ar gyfer nwyddau neu wasanaethau dros £75,000.
- gwahodd o leiaf tri thendr mewn perthynas ag unrhyw gontractau â gwerth yn fwy na'r hyn sydd wedi'i gynnwys yn Rheolau Gweithdrefnau Ariannol y Cyngor.

2.14.3. Rhaid i bob ysgol asesu cymhwysedd iechyd a diogelwch contractwyr ymlaen llaw, lle bo hynny'n bosibl, gan ystyried polisïau a gweithdrefnau'r Cyngor.

2.15. Cymhwyso Contractau i Ysgolion

- 2.15.1.** Os bydd ysgol yn rhan o unrhyw drefniadau a wnaed gan y Cyngor ar ran yr ysgol, naill ai'n unigol neu ag ysgolion eraill, bydd yr ysgol wedi'i rhwymo i'r trefniant hwnnw nes iddo ddod i ben. Pan fo'r Cyngor wedi ymrwymo i gontract ar gyfer cyflawni gwaith neu ddarparu gwasanaethau neu gyflenwadau i'r ysgol, bydd y contract hwnnw'n rhwymol i'r ysgol nes iddo ddod i ben.
- 2.15.2.** Mae'r Cyngor yn aelod o Gonsortwm Prynu Cymru sydd wedi trefnu contractau ar gyfer swmp gyflenwi nwyddau a gwasanaethau cyffredin yn seiliedig ar rym prynu ar y cyd yr awdurdodau unedol.
- 2.15.3.** Er mwyn paratoi ar gyfer y cyfnod ar ôl i unrhyw gontract ddod i ben, bydd y Cyngor yn parhau i osod contractau newydd i gynnal y trefniant swmp brynu ar y ddealltwriaeth na fydd unrhyw gontract yn cael ei wneud nad yw'n cynrychioli'r cynnig mwyaf buddiol yn ariannol.
- 2.15.4.** Petai ysgol yn dymuno optio allan o unrhyw drefniadau o'r fath, gall wneud hynny drwy roi rhybudd ysgrifenedig i'r Cyngor o leiaf chwe mis cyn i'r trefniant perthnasol ddod i ben. Mae angen rhybudd o'r fath ar y Cyngor er mwyn iddo wahodd cynigion yn seiliedig ar y gofynion swmp diwygiedig.
- 2.15.5.** Er bod gan gyrff llywodraethu bŵer i ymrwymo i gontractau o dan atodlen 1 Deddf Addysg 2002, gan amlaf, maent yn gwneud hynny ar ran y Cyngor fel cynhalwyr yr ysgol a pherchenogion y cronfeydd yn y gyfran o'r gyllideb. Felly, rhaid i gyrff llywodraethu sicrhau cydymffurfiaeth lawn â rheolau gweithdrefn ariannol a rheolau gweithdrefn gontractau'r Cyngor.

2.16. Cronfeydd Canolog a Chlustnodi

- 2.16.1.** O bryd i'w gilydd, gall y Cyngor ddyrannu arian i ysgolion yn ychwanegol at gyfran yr ysgol o'r gyllideb neu ar wahân i hynny.
- 2.16.2.** Bydd unrhyw ddyraniadau o'r fath yn amodol ar delerau ac amodau sy'n nodi diben neu ddibenion yr arian hwnnw. Er nad oes angen i'r amodau atal trosglwyddiadau (ac eithrio lle mae'r cyllid yn cael ei gefnogi gan grant penodol nad oes gan y Cyngor yr hawl i'w drosglwyddo) ni ddylai hyn gael ei gario i'r graddau y bydd yn cymhathu'r dyraniadau i gyfran yr ysgol o'r gyllideb.
- 2.16.3.** Dylai unrhyw gyllid o'r fath o gronfeydd a gynhelir yn ganolog gael ei wario ar yr hyn a gafodd ei roi ar ei gyfer ac ni cheir ei drosglwyddo i unrhyw

bennawd cyllideb arall. Rhaid i ysgolion ddangos eu bod wedi cydymffurfio â'r gofyniad hwn.

2.16.4. Bydd y Cyngor yn casglu unrhyw ddyraniadau o'r fath na chafodd eu gwario yn y flwyddyn ac ni fyddant yn dod yn rhan o warged/diffyg yr ysgol ar ddiwedd y flwyddyn, oni bai y cytunir fel arall â'r Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau.

2.16.5. Ni all y Cyngor wneud unrhyw ostyngiadau, mewn perthynas â chostau llog i'r Cyngor, o daliadau i ysgolion o grantiau penodol neu arbennig datganoledig.

2.17. Gwario at Ddibenion yr Ysgol

2.17.1. Yn unol ag adran 50(3) Deddf Safonau a Fframwaith Ysgolion, gall cyrff llywodraethu ond wario eu cyfran o'r gyllideb at ddibenion yr ysgol.

2.18. Gwariant Cyfalaf o Gyfrannau'r Gyllideb

2.18.1. Caniateir i gyrff llywodraethu ddefnyddio eu cyfran o'r gyllideb i dalu am wariant cyfalaf sy'n gysylltiedig â'r ysgol. Mae hyn yn cynnwys gwariant gan gorff llywodraethu ysgol a gynorthwyr ar waith, sy'n ddyletswydd arnynt dan baragraff 3 atodlen 3 Deddf Safonau a Fframwaith Ysgolion.

2.18.2. Dylid rhoi gwybod i'r Swyddog Adran 151 am unrhyw wariant o'r fath o gyfran yr ysgol o'r gyllideb. Rhaid i'r ysgol ystyried cyngor y Swyddog Adran 151 os yw swm y gwariant arfaethedig yn uwch na £10,000.

2.18.3. Os yw'r Cyngor yn berchen ar y safle (tir a/neu adeiladau), rhaid i'r corff llywodraethu gael caniatâd ysgrifenedig gan y Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau ar gyfer y gwaith arfaethedig, p'un a yw'n waith strwythurol neu fel arall, gan gynnwys gwaith ar y tir neu newid defnydd ystafelloedd, e.e. newid ystafell ddosbarth yn fan adnoddau cyffredinol. Gellir gwrthod caniatâd o'r fath ar sail iechyd a diogelwch. Mae Protocol Caffael Ysgol ar gyfer Prosiectau Cyfalaf wedi'i atodi fel Atodiad 6, a dylid cadw ato wrth ystyried unrhyw waith o natur gyfalaf.

2.18.4. Dylai ysgolion geisio cyngor gan y Swyddog Adran 151 petai'r ysgol yn ystyried gosod unrhyw adeilad, offer, peiriant, cerbyd neu gyfarpar ar brydles.

2.18.5. Mewn unrhyw achos, rhaid i'r ysgol (y Pennaeth a'r corff llywodraethu) gydymffurfio â rheolau Gweithdrefn a Rheoliadau Ariannol y Cyngor.

2.19. Gwerth am Arian

- 2.19.1.** Dylai cyrff llywodraethu ddangos gwerth am arian a dilyn yr arferion caffael a amlinellwyd yn adran 2.14.

3. RHANDALIADAU O GYFRAN Y GYLLIDEB

3.1. Cyffredinol

- 3.1.1.** Bydd cyfrannau o'r gyllideb yn cael eu dal gan y Swyddog Adran 151 ar ran cyrff llywodraethu fel rhan o gronfa gyffredinol y Cyngor.
- 3.1.2.** Ni all ysgolion Bro Morgannwg weithredu ar statws llyfr sieciau a bydd cyfrannau o'r gyllideb yn cael eu cadw'n ganolog i dalu gwariant ysgolion a fydd yn cael ei dalu allan o gyfrif banc y Cyngor.
- 3.1.3.** Os bydd ysgol yn cau cyn diwedd y flwyddyn ariannol, caniateir i'r ysgol wario'r gyfran o'i chyllideb yn seiliedig ar nifer y misoedd y mae wedi bod ar agor y flwyddyn honno.

3.2. Benthycu gan Ysgolion

- 3.2.1.** Gall cyrff llywodraethu fenthycu arian â chaniatâd ysgrifenedig gan Lywodraeth Cymru yn unig.
- 3.2.2.** Dylai unrhyw gorff llywodraethu sy'n ystyried cam o'r fath roi gwybod i'r Swyddog Adran 151 am ei fwriad a'r canlyniad.

4. TRIN BALANSAU GWARGED A DIFFYG SY'N CODI MEWN PERTHYNAS Â CHYFRANNAU O'R GYLLIDEB

4.1. Yr Hawl i Gario Balansau Gwarged Ymlaen

4.1.1. Caiff ysgolion gario ymlaen o un flwyddyn ariannol i'r llall unrhyw danwariant ar ei chyfran o'r gyllideb ar gyfer y flwyddyn gan ychwanegu/dynnu unrhyw falans a gafodd ei ddwyn ymlaen o'r flwyddyn flaenorol.

4.2. Adrodd ar y Defnydd Bwriadedig o Falansau Gwarged

4.2.1. Ni ddylai ysgolion gronni'r hyn a all ymddangos yn wargedau gormodol, mwy na 5% o gyfran o'r gyllideb neu £10,000, pa un bynnag yw'r mwyaf, heb reswm da.

4.2.2. Rhaid i gyrff llywodraethu roi gwybod i'r Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau am y defnydd y mae'r ysgol yn bwriadu ei wneud o falensau gwarged sy'n fwy na 5% o'r gyfran o'r gyllideb neu £10,000, pa un bynnag yw'r mwyaf. (Paragraff 19-Atodlen 4-Rheoliadau Cyllido Ysgolion (Cymru) 2010).

4.2.3. Gall y Cyngor gyfarwyddo'r corff llywodraethu ynghylch sut i wario gwarged ar falans ysgol am gyfnod ariannu os yw'n fwy na:

- £50,000, yn achos ysgol feithrin neu ysgol gynradd
- £100,000 yn achos ysgol uwchradd neu ysgol arbennig (Paragraff 20-Atodlen 4- Rheoliadau Cyllido Ysgolion (Cymru) 2010).

4.2.4. Os na fydd y corff llywodraethu'n cydymffurfio â chyfarwyddyd o'r fath, gall y Cyngor ofyn i'r corff llywodraethu dalu'r gwarged cyfan neu ran o'r gwarged hwnnw i'r Cyngor i'w gymhwyso'n rhan o gyllideb yr ysgol ar gyfer y cyfnod ariannu dan sylw. (Paragraff 20-Atodlen 4-Rheoliadau Cyllido Ysgolion (Cymru) 2010.)

4.3. Llog ar Falensau Gwarged

4.3.1. Ni fydd balansau gwarged a gynhelir gan y Swyddog Adran 151 yn denu llog yn awtomatig.

4.3.2. Pe bai corff llywodraethu am i'w warged ddenu llog yna dylai Cadeirydd y Llywodraethwyr gyflwyno cais ysgrifenedig i'r Swyddog Adran 151 yn nodi faint y mae'n dymuno ei fuddsoddi a'r cyfnod rhybudd, naill ai un mis neu

dri, sy'n effeithio ar y gyfradd llog a geir, h.y. mae'r buddsoddiadau â thri mis o rybudd yn ennill cyfradd uwch na'r buddsoddiadau un mis.

4.4. Rhwymedigaeth i Gario Balansau Diffyg Ymlaen (Diffygion Trwyddedig)

4.4.1. Os yw ysgol yn gorwario ei chyfran o'r gyllideb mewn unrhyw flwyddyn ariannol, bydd rhaid talu am y gorwariant (y diffyg) naill ai drwy falansau nas gwariwyd sy'n cael eu dwyn ymlaen, neu o gyfran yr ysgol o'r gyllideb ar gyfer y flwyddyn ariannol nesaf.

4.4.2. Dylai cyrff llywodraethu sydd mewn sefyllfa diffyg nas gynlluniwyd gyflwyno cynlluniau i'r Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau yn manylu ar sut y bydd yn ymdrin â'r diffyg dros gyfnod nad yw'n fwy na phum mlynedd.

4.4.3. Ni ddylai ysgolion gynllunio i orwario, ond gallant wneud hynny ar ôl ymgynghori'n llawn â chael cymeradwyaeth gan y Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau. Rhaid i unrhyw gytundeb o'r fath fod yn ysgrifenedig ac wedi'i lofnodi gan y Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau.

4.4.4. Ni all y Cyngor ddileu balansau diffyg.

4.4.5. Mae'r Swyddog Adran 151 yn cadw'r hawl i godi llog ar falansau diffyg. Petai hynny'n digwydd, bydd ysgolion yn cael eu rhybuddio ymlaen llaw.

4.5. Balansau Ysgolion sy'n Cau ac Ysgolion Newydd

4.5.1. Pan fydd ysgol yn cau, bydd unrhyw falans (naill ai gwarged neu ddiffyg) yn dychwelyd i'r Cyngor; ni all gael ei drosglwyddo fel balans i ysgol arall, hyd yn oed pan fydd yr ysgol yn dod yn lle'r ysgol sy'n cau.

4.5.2. Pan fydd ysgolion yn cyfuno bydd y Cyngor yn ystyried trosglwyddo'r balans i'r ysgol newydd.

5. INCWM

5.1. Incwm o Osod Eiddo

5.1.1. Bydd modd i ysgolion gadw incwm o osod eiddo'r ysgol a fyddai fel arall yn eiddo i'r Cyngor.

5.1.2. Ni ddylai incwm a godir drwy osod eiddo gael ei dalu i gronfa wirfoddol, breifat neu unrhyw gronfa answyddogol arall a gynhelir gan yr ysgol. Rhaid talu incwm yn brydlon ac yn uniongyrchol i gyfrif banc y cyngor.

5.1.3. Bydd modd i ysgolion gymorthdalau gosod eiddo at ddefnydd gwirfoddol neu gymunedol drwy ddefnyddio incwm a geir o osod eiddo eraill os nad oes unrhyw gost net i'r gyfran o'r gyllideb.

5.1.4. Bydd angen i ysgolion ystyried unrhyw gyfarwyddiadau a roddir gan y Cyngor o ran defnydd o safle'r ysgol.

5.2. Incwm Prydau Ysgol

5.2.1. Cynghorir ysgolion i ddefnyddio system dalu parent-pay i gasglu incwm prydau ysgol er mwyn lleihau arian parod ar safle'r ysgol.

5.2.2. Yn gyffredinol, dylid talu am brydau ysgol ymlaen llaw. Fodd bynnag, mae adegau lle y bydd yn angenrheidiol caniatáu i ddisgybl fynd i ddyled. Mae'r ysgolion, felly, yn cael eu cynghori i fabwysiadu polisi rheoli dyledion ar gyfer casglu incwm prydau ysgol a ddylai fod ar gael i adran archwilio fewnol y Cyngor ar gais.

5.2.3. Bydd unrhyw ddyledion prydau ysgol sy'n cael eu dileu yn dod allan o gyfran yr ysgol o'r gyllideb.

5.3. Incwm o Ffioedd a Thaliadau

5.3.1. Caniateir i ysgolion gadw incwm o ffioedd a thaliadau ac eithrio pan fydd gwasanaeth yn cael ei ddarparu gan y Cyngor o gronfeydd a gedwir yn ganolog.

5.3.2. Ni ddylai incwm a godir drwy ffioedd a thaliadau gael ei dalu i gronfa wirfoddol, breifat nac unrhyw gronfa answyddogol arall a gynhelir gan yr ysgol. Bydd yr holl incwm yn cael ei dalu'n brydlon ac yn llawn i gyfrif banc y Cyngor. Yr unig eithriad i hyn yw pan fydd incwm yn cael ei godi drwy weithgaredd codi arian, e.e. CRhA neu gronfa'r ysgol e.e teithiau ysgol.

5.3.3. Dylai ysgolion roi ystyriaeth i bolisi codi tâl y Cyngor.

5.3.4. Dylai ysgolion lynu wrth ganllawiau Llywodraeth Cymru mewn perthynas â chodi tâl am weithgareddau ysgol a gweithgareddau ychwanegol dewisol.

5.3.5. Ni all unrhyw daliadau mewn perthynas â gweithgareddau ysgol a gweithgareddau ychwanegol dewisol fod yn fwy na chost wirioneddol y gweithgaredd hwnnw.

5.3.6. Ni ddylai corff llywodraethu godi tâl ar rieni am unrhyw beth oni bai ei fod wedi mabwysiadu polisi codi tâl a pheidio â chodi tâl.

5.4. Incwm o Weithgareddau Codi Arian

5.4.1. Caiff ysgolion gadw incwm a gynhyrchir o weithgareddau codi arian.

5.5. Incwm o Werthu Asedau

5.5.1. Gall ysgol gadw incwm sy'n cael ei greu drwy werthu asedau a brynwyd o gyfran yr ysgol o'r gyllideb, nid mewn cronfa answyddogol, a rhaid ei ddefnyddio er budd yr ysgol.

5.5.2. Mewn achosion lle prynwyd yr asedau ag arian canolog, dylai'r incwm ddychwelyd i'r Cyngor oni bai bod y Cyngor yn penderfynu fel arall. Dylid ymgynghori â'r Cyngor cyn gwerthu neu gael gwared ar eitemau o'r fath.

5.5.3. Nid oes gan y corff llywodraethu unrhyw awdurdod i gael gwared ar/gwerthu tir, adeiladau neu offer sy'n eiddo i'r Cyngor.

5.6. Gweithdrefnau Gweinyddol ar gyfer Casglu Incwm

5.6.1. Bydd yr holl incwm yn cael ei dalu'n brydlon ac yn llawn i gyfrif banc y Cyngor. Yr unig eithriad i hyn yw pan fydd incwm yn cael ei godi drwy weithgaredd codi arian, e.e. CRhA neu gronfa'r ysgol e.e teithiau ysgol.

5.6.2. Bydd gweithdrefnau casglu incwm yn unol â Rheolau Gweithdrefn Ariannol y Cyngor fel y cyflwynir gan y Swyddog Adran 151. Rhaid i ysgolion godi anfonebau gan ddefnyddio'r systemau a gweithdrefnau rheoli incwm corfforaethol.

5.6.3. Bydd cofnodion yn cael eu cynnal mewn ffurf a bennir gan y Swyddog Adran 151.

5.6.4. Mae ysgolion yn gyfrifol am fynd ar drywydd dyledion sy'n weddill gan ddefnyddio gweithdrefnau adennill dyledion y Cyngor.

5.6.5. Mae'r rheolau ar gyfer dileu dyledion sy'n weddill i'w cael o dan adran 2.6.

5.7. Incwm o ddarpariaethau gofal plant cofrestredig a ddarperir gan ysgolion

5.7.1. Pan fydd ysgolion yn cynnig darpariaeth gofal plant cofrestredig i rieni, dylid talu incwm yn uniongyrchol i gyfrif banc y cyngor.

- 5.7.2.** Fel arall, rhaid trosglwyddo unrhyw incwm sy'n cael ei dalu'n uniongyrchol i gyfrif sy'n cael ei redeg gan y corff llywodraethu i gyllideb yr ysgol a chyfrif banc y cyngor bob mis. Dylai'r incwm hwn gael ei nodi'n glir a chael ei storio ar god cost unigryw yn y llyfr cyfrifon.
- 5.7.3.** Rhaid i gyfriflenni banc a chysoniadau'r Corff Llywodraethu gael eu cyflwyno i adran gyllid addysg yn fisol ynghyd â chofnodion cyfrifyddu llawn o'r incwm a gafwyd, yn ogystal â dyledion a thaliadau ymlaen llaw.
- 5.7.4.** Dylai costau staffio gael eu nodi'n glir a'u codio i god cost ar wahân ar y llyfr cyfrifon.
- 5.7.5.** Dylai gwariant sy'n codi'n uniongyrchol o ganlyniad i ddarpariaeth gofal plant cofrestredig, megis adnoddau, gael ei nodi ar wahân ar y llyfr cyfrifon.
- 5.7.6.** Bydd unrhyw elw net a gynhyrchir yn cael ei gadw gan yr ysgol ac ar falans swyddogol yr ysgol i'w ddefnyddio er budd yr ysgol. Ni ddylid cronni elw na'i gadw mewn cronfa ar wahân.
- 5.7.7.** Rhaid rhoi cofnodion cyfrifyddu llawn a thrywydd archwilio o unrhyw symudiad ar y gronfa ar wahân yn flynyddol i'r tîm cyllid addysg i'w harchwilio yn unol ag amserlen flynyddol cau cyfrifon.
- 5.7.8.** Ni chaniateir i ysgolion ddefnyddio cyllid addysg i gefnogi colled ar ddarpariaeth gofal plant. Rhaid i ysgolion sicrhau bod taliadau gofal plant yn ddigon i dalu am gost y ddarpariaeth.

6. CODI TÂL AR GYLLIDEBAU YSGOLION

6.1. Darpariaeth Gyffredinol

- 6.1.1.** Caniateir i'r Cyngor godi ar gyfran yr ysgol o'r gyllideb heb ganiatâd y corff llywodraethu dim ond mewn amgylchiadau a ganiateir yn benodol gan y cynllun (gweler 6.2). Mae'n ofynnol i'r Cyngor ymgynghori â'r ysgol ynglŷn â'r bwriad i godi ar y gyllideb a hysbysu'r ysgol pan fydd wedi'i wneud.
- 6.1.2.** Gall y Cyngor ddefnyddio cyfran yr ysgol o'r gyllideb i dalu am gyflogau a chostau cysylltiedig holl staff yr ysgol a hynny ar y gost wirioneddol.
- 6.1.3.** Os bydd anghydfod yn sgil tâl codi ar gyfran yr ysgol o'r gyllideb, bydd yr anghydfod yn cael ei gyfeirio at y Swyddog Adran 151 yn y lle cyntaf. Gwneir unrhyw apêl, gan y naill barti, i banel annibynnol a sefydlwyd at ddibenion o'r fath.

6.2. Amgylchiadau lle gellir codi taliadau ar gyllidebau dirprwyedig

- 6.2.1.** Pan godir costau ymddeoliad cynnar heb gytuno'n ysgrifenedig ymlaen llaw â'r Cyngor i dalu costau o'r fath (gyda'r swm sy'n daladwy yn fwy nag unrhyw swm y cytunwyd iddo gan y Cyngor) bydd Ysgolion yn talu costau'r ymddeoliadau cynnar oni bai y cytunir fel arall.
- 6.2.2.** Gwariant arall a wnaed i sicrhau ymddiswyddiad lle nad oedd yr ysgol wedi dilyn cyngor y Cyngor.
- 6.2.3.** Dyfarniadau gan lysoedd a thribiwnlysoedd diwydiannol yn erbyn y Cyngor sy'n codi o weithred neu ddiffyg gweithred gan y corff llywodraethu ac yn mynd yn groes i awgrymiadau'r Cyngor ar ôl ystyried darpariaeth adran 60(5) Deddf Safonau a Fframwaith Ysgolion.
- 6.2.4.** Gwariant gan y Cyngor wrth ymgymryd â gwaith iechyd a diogelwch y mae'r Cyngor yn atebol amdano, lle mae'r arian wedi cael ei ddirprwyo i'r corff llywodraethu fel rhan o'i gyfran o'r gyllideb, ond mae'r corff llywodraethu wedi methu â chynnal y gwaith angenrheidiol.
- 6.2.5.** Gwariant a godir gan y Cyngor er mwyn unioni diffygion mewn gwaith adeiladu a ariannwyd gan wariant cyfalaf o gyfrannau o'r gyllideb, lle mae'r safle'n eiddo i'r Cyngor.
- 6.2.6.** Gwariant a godir gan y Cyngor wrth sicrhau ei fuddion ei hun mewn ysgol lle mae cyllid wedi'i ddirprwyo, ond mae'r ysgol wedi methu â dangos ei bod

wedi trefnu yswiriant sydd cystal, os nad yn well, na'r hyn y byddai'r Cyngor wedi'i drefnu.

- 6.2.7.** Adennill arian sy'n ddyledus gan ysgol am wasanaethau i'r ysgol, lle mae anghydfod ynghylch yr arian wedi cael ei gyfeirio at weithdrefn anghydfodau a nodwyd yn y cytundeb lefel gwasanaeth, a'r canlyniad i hynny yw bod yr ysgol mewn dyled ariannol i'r Cyngor.
- 6.2.8.** Adennill cosbau a roddir ar y Cyngor gan Fwrdd Cyllid y Wlad, yr Asiantaeth Cyfraniadau neu Gyllid a Thollau Ei Fawrhydi yn sgil esgeulustod ar ran yr ysgol.
- 6.2.9.** Adennill unrhyw gosbau neu ffioedd yn sgil ymyrraeth gan yr Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch lle mae'r ysgol wedi methu â dilyn cyngor/polisi/gweithdrefnau'r Cyngor neu o ganlyniad i esgeulustod ar ran yr ysgol.
- 6.2.10.** Cywiro, o fewn rheswm, gwallau'r Cyngor wrth gyfrifo taliadau i gyfran o'r gyllideb e.e. didyniadau pensiwn.
- 6.2.11.** Costau trafndiaeth ychwanegol a godwyd gan y Cyngor yn sgil penderfyniadau gan y corff llywodraethu/Pennaeth yn ystod y diwrnod ysgol, a methu â rhoi gwybod i'r Cyngor am ddiwrnodau heb ddisgyblion sy'n arwain at gostau trafndiaeth diangen.
- 6.2.12.** Costau cyfreithiol a godwyd gan y Cyngor gan na wnaeth y corff llywodraethu dderbyn cyngor y Cyngor.
- 6.2.13.** Y gost o hyfforddiant iechyd a diogelwch angenrheidiol i staff gan y Cyngor, lle mae'r cyllid ar gyfer hyfforddiant wedi cael ei ddirprwyo, ond nad yw'r hyfforddiant angenrheidiol wedi cael ei gynnal.
- 6.2.14.** Iawndal a dalwyd i fenthyciwr lle mae ysgol yn mynd i gontract am fenthycia sydd y tu hwnt i'w bwerau cyfreithiol, ac nid yw'r contract yn cael unrhyw effaith.
- 6.2.15.** Y gost o'r gwaith a wneir mewn perthynas â thalu a chofnodion pensiwn athrawon ar gyfer ysgolion sy'n defnyddio contractwyr cyflogres nad ydynt yn rhai y Cyngor. Y gost fydd yr isafswm i'w dalu i sicrhau bod y Cyngor yn cydymffurfio a'i ymrwymadau statudol.
- 6.2.16.** Costau a godir gan y Cyngor wrth sicrhau darpariaeth a bennir yng Nghynllun Datblygu Unigol (CDU) disgybl dan arweiniad ysgol pan fo corff llywodraethu ysgol yn methu â sicrhau darpariaeth o'r fath er gwaethaf dirprwyo arian ADY.

- 6.2.17. Costau a godir gan y Cyngor ar ôl i'r ysgol gyflwyno data anghywir.
- 6.2.18. Adennill symiau a wariwyd o grantiau penodol ar bethau anghymwys.
- 6.2.19. Costau a godir gan y Cyngor ar ôl i'r corff llywodraethu fynd yn groes i delerau'r contract.
- 6.2.20. Mae'n hanfodol bod yr ysgolion yn dilyn cyngor y Cyngor; bydd methu â gwneud hynny yn golygu y bydd rhaid i'r ysgol dalu am unrhyw gostau sy'n codi o weithredu neu ddiffyg gweithredu, beth bynnag yw'r amgylchiadau. Nid yw'r uchod yn hollgynhwysol a byddant yn cael eu diwygio o bryd i'w gilydd gan y Cyngor yn dilyn ymgynghoriad llawn â'r holl bartion â diddordeb a bydd angen cymeradwyaeth Llywodraeth Cymru.

7. TRETHIANT

7.1. Treth Ar Werth (TAW)

- 7.1.1. Rhaid i ysgolion ymgynghori a chadw at lawlyfr TAW y Cyngor sydd ar gael ar wefan fewnol y Cyngor (Staffnet).
- 7.1.2. Bydd unrhyw TAW sy'n cael ei adennill yn cael ei drosglwyddo yn ôl i'r ysgol dan sylw. I gael canllawiau manwl ar ymdrin â TAW, cyfeiriwch at y fanyleb TAW a gyflwynwyd gan y Swyddog Adran 151, a fydd yn gallu rhoi cyngor, arweiniad ac esboniad pellach.

7.2. Cynllun Diwydiant Adeiladu

- 7.2.1. Rhaid i ysgolion lynu wrth y gweithdrefnau a gyhoeddwyd gan y Cyngor mewn perthynas â'r Cynllun Diwydiant Adeiladu. Bydd methu â gwneud hynny yn golygu y bydd unrhyw dâl cosb a gyflwynir gan Cyllid a Thollau ei Fawrhydi yn dod allan o gyfran yr ysgol o'r gyllideb.

7.3. IR35

- 7.3.1. Rhaid i ysgolion lynu wrth y gweithdrefnau a gyhoeddwyd gan y Cyngor mewn perthynas â IR35. Bydd methu â gwneud hynny yn golygu y bydd unrhyw dâl cosb a gyflwynir gan Cyllid a Thollau ei Fawrhydi yn dod allan o gyfran yr ysgol o'r gyllideb.
- 7.3.2. Mae gan ysgolion drwydded gyda darparwr cyngor treth y Cyngor ar gyfer hyfforddiant a chefnogaeth gydag ymholiadau IR35 a chwblhau'r dogfennau perthnasol.

8. GWASANAETHAU A CHYFLEUSTERAU A DDARPERIR GAN Y CYNGOR

8.1. Darparu gwasanaethau a brynwyd yn ôl o'r Cyngor gan ddefnyddio cyllidebau dirprwyedig

8.1.1. Bydd gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor na ellir cadw'r gwariant yn ganolog ar eu cyfer yn cael eu cynnig am brisiau sydd wedi'u bwriadu i gynhyrchu incwm nad yw'n llai na'r gost o ddarparu'r gwasanaethau. Rhaid i gyfanswm yr incwm fod yn ddigon i dalu am gost y gwasanaeth, hyd yn oed os codir tâl ar ysgolion yn wahanredol.

8.2. Darparu Gwasanaethau o Gyllidebau a Gedwir yn Ganolog

8.2.1. Gall y Cyngor bennu ar ba sail y bydd gwasanaethau, gan gynnwys lawndal Ymdeoliad Cynnar a thaliadau dileu swyddi, o gronfeydd a gedwir yn ganolog, yn cael eu darparu i ysgolion.

8.2.2. Ni fydd y Cyngor yn gwahaniaethu ar lefel y gwasanaeth y mae'n ei ddarparu i wahanol gategoriâu o ysgolion, oni bai bod:

- cyllid wedi cael ei ddirprwyo i rai ysgolion yn unig
- cyfiawnhad dros wahaniaethu o'r fath yn sgil gwahaniaethau mewn dyletswydd statudol.

8.3. Amserlen ar gyfer Darparu Gwasanaethau a Brynwyd yn ôl o'r Cyngor gan ddefnyddio Cyllidebau Dirprwyedig.

8.3.1. Pan fydd ysgol yn dod i drefniant i brynu gwasanaethau neu gyfleusterau gan y Cyngor, bydd telerau'r cytundeb yn cael eu nodi o fewn y llyfryn Cytundeb Lefel Gwasanaeth - Gwasanaethau i Ysgolion

8.4. Pecynnu

8.4.1. Bydd y Cyngor yn cynnig darparu gwasanaethau ar sail trefniant prynu'n ôl naill ai fel pecyn o wasanaethau neu ar sail gwasanaeth fesul gwasanaeth.

8.4.2. Gall ysgolion benderfynu pa wasanaeth y maent yn dymuno prynu yn ôl o'r Cyngor.

8.5. Cytundeb Lefel Gwasanaeth (CLG)

8.5.1. Pan fydd gwasanaethau neu gyfleusterau yn cael eu darparu, gan y Cyngor i ysgolion, dan gytundeb lefel gwasanaeth, naill ai heb dâl neu ar sail

trefniant prynu'n ôl, bydd telerau'r cytundeb lefel gwasanaeth yn cael eu hadolygu'n flynyddol.

8.5.2. Bydd y gwasanaeth ar gael ar sail ad hoc, yn ogystal ag ar sail CLGau lle bo hynny'n bosibl. Bydd y taliadau ar gyfer gwasanaethau ad hoc yn wahanol i daliadau yn y cytundeb lefel gwasanaeth.

8.5.3. Rhoddir gwybod i'r fforwm Cyllideb am unrhyw newidiadau sylweddol i gytundebau lefel gwasanaeth.

8.6. Cyllidebau Cyfun

8.6.1. Er mwyn amddiffyn ysgolion rhag risg ariannol unigol, gall y Cyngor ddirprwyo cyllidebau newydd i ysgolion ar sail cyllidebau cyfun pan geir ymgynghoriad llawn a chytundeb gan y fforwm cyllidebau.

8.6.2. Caiff y cyllidebau dirprwyedig hyn eu talu i gronfeydd cyfun a'u hail-ddosbarthu yn ôl yr angen.

8.6.3. Ar hyn o bryd nid oes unrhyw drefniadau cyllideb ar y cyd ar waith ar ôl diddymu cyllidebau cyfun y Gronfa Anghenion Ychwanegol a chlwb brecwast

8.7. Cynlluniau Mamolaeth a Chyflenwi Mewnol Hirdymor

8.7.1. Mae'r Cyngor yn gweithredu cynlluniau mamolaeth a chyflenwi mewnol hirdymor y gall yr ysgol ddewis eu mabwysiadu.

8.7.2. Rhaid i'r ffioedd a godir ar ysgolion fod yn ddigon i dalu am gostau'r cynllun a bydd yn cael ei ailosod yn flynyddol mewn ymgynghoriad â'r fforwm gyllideb.

8.7.3. Ni ddylai'r cynlluniau hyn greu elw, ond dylai gadw arian rhesymol wrth gefn er mwyn ateb diffyg posibl.

9. YSWIRIANT

9.1. Sicrwydd yswiriant

9.1.1. Bydd y Swyddog Adran 151 yn gweithredu'r holl yswiriant ac yn trafod yr holl hawliadau mewn ymgynghoriad â staff/swyddogion priodol lle bo angen.

- 9.1.2.** Bydd y Pennaeth yn rhoi gwybod i'r Swyddog Adran 151 am bob risg, eiddo, offer, peiriant neu gerbydau newydd sydd angen eu hyswirio ac am unrhyw newidiadau sy'n effeithio ar yswiriannau presennol e.e. gwerthu asedau.
- 9.1.3.** Rhaid i'r Pennaeth roi gwybod i'r Swyddog Adran 151 yn ysgrifenedig am unrhyw golled, atebolrwydd o ran difrod neu unrhyw ddigwyddiad sy'n debygol o arwain at hawliad, a lle bo angen, rhoi gwybod i'r heddlu. Rhaid i'r Pennaeth gyflwyno hawliadau yn unol â gofynion y Swyddog Adran 151.
- 9.1.4.** Bydd holl weithwyr y Cyngor yn cael eu cynnwys dan yswiriant gwarant cywired addas.
- 9.1.5.** Bydd y Cyngor yn trefnu yswiriant priodol i lywodraethwyr am unrhyw atebolrwydd posibl o ran esgeulustod tuag at gyflogeion neu drydydd partïon a godwyd yn sgil gweithredoedd a gymerwyd ganddynt gydag ewyllys da wrth arfer eu cyfrifoldebau fel llywodraethwyr.

10. AMRYWIOL

10.1. Hawl i Gael Mynediad at Wybodaeth

- 10.1.1.** Ac eithrio adroddiadau mewnol y corff llywodraethu ynghylch materion ariannol, rhaid i gyrff llywodraethu gyflwyno'r holl wybodaeth ariannol a wybodaeth arall a all fod eu hangen yn rhesymol i alluogi'r Cyngor i fodloni ei hun ynghylch rheolaeth yr ysgol o'i chyfran o'r gyllideb, neu y ffordd y mae'n defnyddio unrhyw wariant canolog a ddarperir gan y Cyngor ar gyfer yr ysgol.

10.2. Atebolrwydd Llywodraethwyr

- 10.2.1.** Gan fod y corff llywodraethu yn gorff corfforaethol ac yn unol â thelerau adran 50(7) Deddf Safonau a Fframwaith Ysgolion, ni chodir atebolrwydd personol ar lywodraethwyr ysgolion a gynhelir wrth arfer eu pwerau i wario'r gyfran o'r gyllideb ddirprwyedig, os ydynt yn gweithredu o fewn eu pwerau, gydag ewyllys da a chyda'r un gofal ag y byddent yn rhoi i'w materion ariannol eu hunain.

10.3. Gwariant Llywodraethwyr

- 10.3.1.** Gall y Cyngor ddirprwyo arian i dalu am wariant llywodraethwyr i gorff llywodraethu ysgol sydd heb gael ei chyllideb ddirprwyedig eto.

10.3.2. Dan Atodlen 11 Deddf Safonau a Fframwaith Ysgolion, dim ond lwfansau mewn perthynas â dibenion a nodwyd mewn rheoliadau y gellir eu talu o gyfran yr ysgol o'r gyllideb ddirprwyedig.

10.3.3. Ni cheir talu unrhyw lwfansau eraill dan y cynllun hwn.

10.3.4. Ni chaiff ysgolion dalu treuliau sy'n dyblygu'r rhai a dalwyd gan Lywodraeth Cymru i lywodraethwyr ychwanegol a benodwyd ganddynt i ysgolion dan fesurau arbennig.

10.4. Cyfrifoldeb am Gostau Cyfreithiol

10.4.1. Gallai'r costau cyfreithiol a godir gan y corff llywodraethu, er iddynt fod yn gyfrifoldeb y Cyngor fel rhan o'r gost o gynnal a chadw'r ysgol (oni bai eu bod yn ymwneud â chyfrifoldeb statudol llywodraethwyr ysgolion gwirfoddol a gynorthwyr ar gyfer adeiladau) gael eu codi ar gyfran yr ysgol o'r gyllideb ddirprwyedig oni bai bod y corff llywodraethu'n gweithredu yn unol â chyngor y Cyngor.

10.4.2. Mae'r costau y cyfeirir atynt yn 10.4.1 yn golygu costau achosion cyfreithiol, gan gynnwys costau a ddyfarnwyd yn erbyn y Cyngor; nid y gost am gyngor cyfreithiol a roddwyd.

10.4.3. Pan fydd gwrthdaro buddiannau rhwng y Cyngor a'r corff llywodraethu, gall y corff llywodraethu geisio cyngor cyfreithiol annibynnol, a thalu amdano gan ddefnyddio ei gyfran o'r gyllideb.

10.5. Iechyd a Diogelwch

10.5.1. Wrth wario cyfran yr ysgol o'r gyllideb ddirprwyedig, dylai'r corff llywodraethu roi sylw i'r dyletswyddau a roddir ar y Cyngor mewn perthynas ag iechyd a diogelwch ac i bolisi iechyd a diogelwch y Cyngor wrth reoli cyfran y gyllideb.

10.5.2. Gallai'r Cyngor, dan Adran 29(5) Deddf Addysg 2002 roi cyfarwyddiadau ar faterion iechyd a diogelwch i gorff llywodraethu a phennaeth ysgol gymunedol, ysgol gymunedol arbennig, ysgol wirfoddol a reolir neu ysgol feithrin a gynhelir. Mae'r cyfarwyddiadau hyn yn orfodadwy, i'r graddau y mae'n ymwneud â chyrrff llywodraethu, o dan Adran 497 o Ddeddf Addysg 1996 os na chydymffurfir â nhw.

10.6. Hawl y Swyddog Adran 151 i Fynychu

10.6.1. Rhaid i gyrff llywodraethu ganiatáu i'r Swyddog Adran 151, neu ei gynrychiolydd, fynychu cyfarfodydd y corff llywodraethu pan fo unrhyw eitemau ar yr agenda yn berthnasol o ran arfer ei gyfrifoldebau.

10.7. Dirprwyo i Ysgol Newydd

10.7.1. Gall y Cyngor ddirprwyo yn ddetholus neu'n ddewisol i gyrff llywodraethu ysgolion sydd heb dderbyn eu cyllidebau dirprwyedig eto.

10.8. Disgyblion sydd Wedi'u Gwahardd yn Barhaol

10.8.1. Os bydd disgybl yn cael ei wahardd yn barhaol o ysgol sy'n cael ei chynnwys dan y cynllun yn ystod y flwyddyn ariannol, bydd cyfran yr ysgol honno o'r gyllideb ar gyfer y flwyddyn yn cael ei lleihau gan swm sy'n ofynnol yn unol â Deddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 a'r Rheoliadau Cyllido Ysgolion (Cymru) 2010.

10.8.2. Os bydd ysgol yn derbyn disgybl yn ystod y flwyddyn ysgol sydd wedi cael ei wahardd yn barhaol o ysgol a gynhelir gan y Cyngor yn yr un flwyddyn ysgol, bydd y Cyngor yn dyrannu swm i'r ysgol honno ar gyfer gweddill y flwyddyn ariannol yn unol â'r hyn sy'n ofynnol gan Ddeddf Safonau a Fframwaith 1998 a Rheoliadau Cyllido Ysgolion (Cymru) 2010.

10.9. Iawndal Ymddeoliad Cynnar

10.9.1. Bydd y costau mewn perthynas ag ymddeoliad cynnar yn dod o gyfran yr ysgol o'r gyllideb ddirprwyedig oni bai bod y Cyngor yn cytuno fel arall yn ysgrifenedig i beidio â chodi amdano. Bydd angen i bob ysgol ymgynghori â'r Cyngor ynghylch ymddeoliadau o'r fath.

10.9.2. Nid yw'r costau a godwyd gan y Cyngor mewn perthynas â diswyddo, neu at ddiben sicrhau ymddiswyddiad, unrhyw aelod o staff mewn ysgol a gynhelir yn dod allan o gyllideb ddirprwyedig yr ysgol oni bai bod gan y Cyngor reswm da dros dynnu'r rhain o'r gyllideb honno. Gall rhesymau o'r fath gynnwys mynd yn groes i gyngor penodol gan y Cyngor, neu wneud taliadau a oedd yn ormodol mewn perthynas ag arferion y Cyngor ei hun.

10.10. Anghenion Dysgu Ychwanegol

10.10.1. Bydd ysgolion yn derbyn cyllid ar gyfer disgyblion ag anghenion dysgu ychwanegol o fewn eu cyfran o'r gyllideb ddirprwyedig.

10.10.2. Rhaid i ysgolion ddefnyddio cyllid dirprwyedig i sicrhau darpariaeth effeithiol i ddisgyblion sydd ag anghenion dysgu ychwanegol.

10.10.3. Gall ysgolion gyflwyno achosion am gyllid i'r Panel Anghenion Ychwanegol ar gyfer disgyblion sy'n newydd i'r ysgol ac sydd wedi'u cofrestru ar ôl y dyddiad casglu CYBLD.

10.11. “Chwythu'r Chwiban”

10.11.1. Rhaid i staff a/neu lywodraethwyr ysgol sy'n dymuno gwneud cwyn am reoli ariannol neu briodoldeb ariannol mewn ysgol ddilyn Polisi Chwythu'r Chwiban y Cyngor fel yr atodwyd yn Atodiad 5.

10.12. Amddiffyn Plant

10.12.1. Rhaid i ysgolion ryddhau staff i fynychu cynadleddau achosion diogelu plant a digwyddiadau cysylltiedig. Bydd yr holl gostau sy'n gysylltiedig â rhyddhau staff i fynychu cynadleddau a/neu ddigwyddiadau o'r fath yn dod o gyllideb ddirprwyedig yr ysgol oni bai bod y Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau yn cytuno fel arall.

11. CYFRIFOLDEB DROS ATGYWEIRIADAU A GWAITH CYNNAL A CHADW

11.1. Cyffredinol

11.1.1. Dangosir y categorïau o waith y mae disgwyl i gyrff llywodraethu eu hariannu o'u cyfran o'r gyllideb ddirprwyedig yn Atodiad 4.

11.1.2. Bydd y Cyngor yn cadw cyllid canolog ar gyfer holl waith o natur Cyfalaf yn unol â Chod Ymarfer Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifeg ar gyfrifeg y Cyngor.

11.1.3. Bydd cyrff llywodraethu ysgolion gwirfoddol a gynorthwyr yn parhau i fod yn gymwys i gael grant gan Lywodraeth Cymru mewn perthynas â'u cyfrifoldeb statudol.

11.1.4. Bydd cyrff llywodraethu ysgolion gwirfoddol a gynorthwyr yn gyfrifol am eitemau atgyweirio a chynnal a chadw ar yr un sail ag ysgolion Cymunedol a Sefydledig.

ATODIAD 1

RHEOLAETH STRATEGOL

Mae hyn yn ymwneud â rheolaeth gyffredinol o gyfrifoldebau'r Cyngor ac yn cynnwys gwariant ar y gweithgareddau canlynol.

- Y Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau a staff personol.
- Cynllunio corfforaethol ar gyfer y gwasanaeth addysg yn ei gyfanrwydd.
- Gweinyddu pwyllgorau sy'n ymwneud ag addysg a chyrrff aelodau eraill.
- Swyddogaethau dan Adran 151 Deddf Llywodraeth Leol 1972, gan gynnwys archwiliadau mewnol ac allanol.

Dyletswyddau ariannol eraill y Cyngor, gan gynnwys:

- Swyddogaethau dan Ran 1 Deddf Llywodraeth Leol 1999 neu Ran 1 Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009.
- Paratoi cyllideb refeniw gan gynnwys monitro a chau cyfrifon.
- Paratoi cynllun cyllid datganoledig.
- Gweinyddu grantiau.
- Monitro ariannol o wariant nad yw'n cael ei ddirprwyo.
- Monitro cydymffurfiaeth â gofynion y cynllun,
- Swyddogaethau o dan adran 27 Deddf 2002 (darparu cyfleusterau cymunedol gan gyrrff llywodraethu).
- Rheoli personél ar gyfer staff a gyllidir gan gyllidebau nad ydynt wedi'u dirprwyo gan gynnwys penodi, diswyddo ac ymddeoliad.
- Gwariant sy'n ymwneud â chytundeb rhwymol â Chyngor lleol arall ar gyfer gweithredu cyfleuster a ddarperir yn rhannol ond nid yn unig ar gyfer ysgolion.
- Swyddogaethau'r Cyngor mewn perthynas â phenodi a diswyddo cyflogaion.
- Ymgynghori â rhanddeiliaid.
- Sicrhau cydymffurfiaeth â dyletswyddau'r Cyngor dan ddeddfwriaeth lechyd a Diogelwch yn y Gwaith.
- Gwariant a godwyd mewn perthynas â swyddogaethau sy'n ymwneud â'r awdurdodau yn goruchwyllo cwmnïau a ffurfiwyd gan gyrrff llywodraethu.
- Gwariant mewn perthynas â monitro perfformiad ysgolion, gan gynnwys rheoli cyllidebau dirprwyedig a llywodraethiant ysgolion.
- Gwariant mewn perthynas â chyflogau athrawon o dan adran 19(9) Deddf Addysgu ac Addysg Uwch 1998 a swyddogaethau o dan adran 19(2).
- Gwasanaethau cyfreithiol sy'n ymwneud â chyfrifoldebau statudol y Cyngor.
- Paratoi cynllun datblygu'r blynyddoedd cynnar.
- Paratoi a gwneud adolygiadau o gynlluniau sy'n ymwneud â chydweithio ag Awdurdodau Lleol a/ neu asiantaethau eraill.

- Gwariant a gyllidir gan grant ac arian cyfatebol ar gyfer rhaglenni ar draws gwasanaethau.
- Cymorth ar gyfer systemau TG.
- Gweithredu Cynlluniau Cymorth Ymddygiad.
- Dyletswydd i ymgynnull a chefnogi CYSAG.
- Costau ymddeoliad cynnar a dileu swyddi nad ydynt yn cael eu codi ar gyllidebau'r ysgol a gweinyddu cronfeydd cynlluniau pensiwn, gan gynnwys aelodaeth ôl-weithredol o gynlluniau pensiwn.
- Yswiriant.
- Cyflenwi ar gyfer amser cyfleuster undebau, iechyd a diogelwch a lluoedd wrth gefn.
- Sefydlu a chynnal a chadw fforymau'r ysgol.
- Ymchwilio i staff neu staff posibl sy'n cael eu talu neu fel arall i weithio mewn ysgolion neu ar eu cyfer.
- Falu ffioedd sy'n daladwy i Gyngor y Gweithlu Addysg (CGA).
- Ymchwilio a datrys cwynion.
- Cydymffurfio â dyletswyddau deddfwriaeth Iechyd a Diogelwch, Cysylltiadau Hiliol a Gwahaniaethu ar sail Anabledd.
- Penodi a hyfforddi llywodraethwyr a gwneud offerynnau llywodraethu.
- Gwariant a godwyd mewn perthynas â hyfforddi clercod ar gyfer cyrff llywodraethu.
- Cyngor i gyrff llywodraethu mewn perthynas â thâl staff.
- Pennu amodau gwasanaeth ar gyfer staff nad ydynt yn dysgu a rhoi cyngor i ysgolion ar raddio staff o'r fath
- Rhoi gwybodaeth i asiantaethau'r llywodraeth neu ar gais asiantaethau'r llywodraeth.
- Tanysgrifiadau a thrwyddedau hyd at 0.2% o gyllideb ysgolion y Cyngor.
- Gwariant at ddibenion nad ydynt wedi cael eu nodi unrhyw le arall hyd at 0.1% o gyllideb ysgolion y Cyngor.

ATODIAD 2

MYNEDIAD I ADDYSG

Mae hyn yn cwmpasu cyfrifoldebau'r Cyngor am ddarparu seilwaith addysg ac yn cynnwys gwariant ar y gweithgareddau canlynol: -

- Rheoli rhaglen gyfalaf y Cyngor gan gynnwys paratoi a gwneud adolygiad o gynllun rheoli asedau.
- Cynllunio cyflenwad lleoedd ysgol, gan gynnwys paratoi a mabwysiadu cynllun trefniadaeth ysgol.
- Gweinyddu'r system derbyn disgyblion i'r ysgol gan gynnwys gwariant a godwyd wrth gynnal ymgynghoriadau ac apeliadau a sefydlu a chynnal a chadw Fforwm Derbyn i Ysgolion.
- Swyddogaethau'r Cyngor mewn perthynas â gwahardd disgyblion o ysgolion, gan gynnwys rhoi cyngor i rieni disgybl sydd wedi'i wahardd.
- Swyddogaethau'r Cyngor mewn perthynas â chludiant o'r cartref i'r ysgol, gan gynnwys Mesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) 2008.
- Swyddogaethau'r Cyngor mewn perthynas â darparu a gweinyddu grantiau dillad, grantiau addysg breswyl a lwfansau cynhaliaeth addysgol.
- Swyddogaethau'r Cyngor mewn perthynas â phresenoldeb mewn ysgolion gan gynnwys y Gwasanaeth Lles Addysg.
- Gwariant ar ddarpariaeth a chymorth i fyfyrwyr gan gynnwys gwariant ar grantiau yn ôl disgrisiwn.
- Pennu cymhwysedd disgybl ar gyfer prydau ysgol am ddim.
- Darparu addysg i ddisgyblion mewn Awdurdodau Lleol eraill neu mewn ysgolion nad ydynt yn cael eu cynnal gan unrhyw Gyngor.

ATODIAD 3

RHESTR O YSGOLION A GWMPESIR GAN Y CYNLLUN

Ysgolion Cynradd

- Ysgol Gynradd Albert
- Ysgol Gynradd Yr Eglwys Yng Nghymru Yr Holl Saint
- Ysgol Gynradd Ynys y Barri
- Ysgol Gynradd Tregatwg
- Ysgol Gynradd Cogan
- Ysgol Gynradd Colcot
- Ysgol Gynradd Dinas Powys
- Ysgol Gynradd Evenlode
- Ysgol Gynradd Fairfield
- Ysgol Gynradd Gladstone
- Ysgol Gynradd yr Eglwys yng Nghymru Gwenfô
- Ysgol Gynradd High Street
- Ysgol Gynradd Holltwn
- Ysgol Gynradd Parc Jenner
- Ysgol Gynradd Llandochoau
- Ysgol Gynradd Llanfair
- Ysgol Gynradd Llanganna
- Ysgol Gynradd yr Eglwys yng Nghymru Llansanwyr
- Ysgol Gynradd Oak Field
- Ysgol Gynradd Palmerston
- Ysgol Gynradd yr Eglwys yng Nghymru Pendeulwyn
- Ysgol Gynradd yr Eglwys yng Nghymru Llanbedr-y-Fro
- Ysgol Gynradd y Rhws
- Ysgol Gynradd Romilly
- Ysgol Gynradd Trwyn y De
- Ysgol Gynradd yr Eglwys yng Nghymru, Saint Andras
- Ysgol Gynradd Sain Tathan
- Ysgol Gynradd yr Eglwys yng Nghymru Saint-y-brid
- Ysgol Gynradd yr Eglwys yng Nghymru Dewi Sant
- Ysgol Gynradd Gatholig Santes Helen
- Ysgol Gynradd Illtud Sant
- Ysgol Gynradd Gatholig Sant Joseff
- Ysgol Gynradd yr Eglwys yng Nghymru Sain Nicolas
- Ysgol Gynradd Sili
- Ysgol Gynradd Fictoria
- Ysgol Gynradd y Wig a Marcroes yr Eglwys yng Nghymru
- Ysgol Gynradd y Bont-faen

- Ysgol Gwaun y Nant
- Ysgol Dewi Sant
- Ysgol Iolo Morgannwg
- Ysgol Pen-y-garth
- Ysgol Sant Baruc
- Ysgol Sant Curig
- Ysgol y Ddraig

Ysgolion 3-19 oed

- Ysgol Gyfun Gymraeg Bro Morgannwg
- Ysgol y Bont-faen

Ysgolion Uwchradd

- Ysgol Llanilltud Fawr
- Ysgol Uwchradd Pencoedtre
- Ysgol Gyfun Sant Cyres
- Ysgol Uwchradd Gatholig Sant Richard Gwyn
- Ysgol Stanwell
- Ysgol Uwchradd Whitmore

Ysgolion Arbennig

- Ysgol y Deri

ATODIAD 4

Cyfrifoldebau Ysgol am Atgyweiriadau a Chynnal a Chadw

O dan y Cod Ymarfer Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifeg (CIPFA), mae gan ysgolion a gynhelir gyfrifoldeb i ariannu costau refeniw atgyweiriadau a chynnal a chadw o gyllidebau dirprwyedig, fodd bynnag, dylid ariannu gwariant cyfalaf trwy gyllideb gyfalaf yr Awdurdod Lleol, nad yw'n cael ei ddirprwyo i ysgolion.

Ysgolion Gwirfoddol a Gynorthwyr - Nid yw'r rhestr hon yn berthnasol i ysgolion gwirfoddol a gynorthwyr, sy'n gymwys i wneud cais am grantiau cyllid cyfalaf i sicrhau cyllid ar gyfer gwaith cyfalaf.

Mae'r tabl isod yn rhoi enghreifftiau o'r rhaniad cyfalaf a refeniw o wahanol wariant atgyweirio a chynnal a chadw.

Mae eitemau sy'n cael eu dosbarthu fel "Refeniw" yn gyfrifoldeb ysgolion i'w talu o gyllidebau dirprwyedig.

	CYFALAF	REFENIW (Atgyweiriadau a chynnal a chadw)
Toeau		
<u>Toeau gwastad</u>	Strwythur - Strwythur Newydd, nid newid yn gyfan gwbl.	Atgyweirio neu newid darnau bach o'r strwythur presennol.
<u>Toeau gwastad</u>	Strwythur – Ailosod strwythur presennol yn gyfan gwbl neu'n sylweddol i atal neu unioni methiant y strwythur ar raddfa fawr.	Newid darnau bach o bren sydd wedi pydru neu sy'n ddiffygiol, unioni darnau bach o goncrit sydd wedi torri lle gellir gweld bariau atgyfnerthu.
<u>Toeau gwastad</u>	Ffyn lefelu neu inswleiddio mewn adeilad newydd neu estyniad.	Atgyweirio neu newid ffyn lefelu neu inswleiddio lle maent yn ddiffygiol
<u>Toeau gwastad</u>	Ffyn lefelu neu inswleiddio. Newid neu atgyweirio rhannau helaeth. Gwella'r effeithlonrwydd inswleiddio.	Gwaith i wella safonau inswleiddio, yn ystod gwaith i atgyweirio neu newid rhannau bach o'r to.
<u>Toeau gwastad</u>	Gorffeniad adeilad newydd. Newid y to presennol neu ran sylweddol ohono.	Newid gorffeniad to ar adeilad presennol, hyd terfyn gwerth cyfalaf. Ail-orchuddio cerrig i wella disgwyliad oes.
<u>Toeau gwastad</u>	Cyflwr ymyl neu wyneb adeilad newydd.	Atgyweiriadau neu newid. Ail-baentio (uPVC).

	CYFALAF	REFENIW (Atgyweiriadau a chynnal a chadw)
<u>Toeau gwastad</u>	Draeniau ar adeilad newydd.	Glanhau gwteri a pheipiau dŵr. Ailosod, atgyweirio neu ailbeintio gwteri/ peipiau dŵr unigol.
<u>Toeau gwastad</u>	Arall e.e. sêl y to, goleuadau to ar adeilad newydd. Newid y to presennol neu ran sylweddol ohono.	Atgyweirio, newid neu lanhau eitemau unigol.
<u>Toeon ar oleddf</u>	Strwythur - Strwythur Newydd, nid newid yn gyfan gwbl.	Atgyweirio neu newid darnau bach o'r strwythur presennol.
<u>Toeon ar oleddf</u>	Strwythur – ailosod strwythur presennol yn gyfan gwbl neu'n sylweddol i atal neu unioni methiant y strwythur ar ddigwydd ar raddfa fawr.	Newid neu atgyweirio darnau bach o drawstiau, ceubrennau, trawslathau ac ati sydd wedi pydru/ sy'n ddiffygiol. Nid trawstiau cyfan.
<u>Toeon ar oleddf</u>	Inswleiddio mewn adeilad newydd neu estyniad.	Atgyweirio, newid, gwneud inswleiddio'n fwy trwchus ar do sydd eisoes yn bodoli.
<u>Toeon ar oleddf</u>	Insiwleiddio - Newid neu atgyweirio rhannau helaeth. Gwella inswleiddio hyd at safonau presennol.	
<u>Toeon ar oleddf</u>	Gorffeniad to mewn adeilad newydd neu estyniad, newid to sy'n bodoli eisoes yn gyfan gwbl neu rannau helaeth ohono	Newid rhannau bach sydd ar goll neu wedi'u difrodi.
<u>Toeon ar oleddf</u>	Estyll tywydd neu wynebau adeilad newydd neu estyniad, newid to sy'n bodoli eisoes yn gyfan gwbl neu rannau helaeth ohono	Atgyweiriadau, newid neu ail-baentio.
<u>Toeon ar oleddf</u>	Draeniau adeilad newydd neu estyniad.	Glanhau gwteri a pheipiau dwr. Newid neu atgyweirio peipiau neu gwteri dŵr unigol.
<u>Toeon ar oleddf</u>	Draenio - Newid y cyfan neu ran sylweddol ohono ar do sy'n bodoli eisoes.	
<u>Toeon ar oleddf</u>	Arall e.e. Sêl y to, ffenestri to mewn adeilad newydd neu estyniad, newid to sy'n bodoli eisoes yn gyfan gwbl neu rannau helaeth ohono	Atgyweirio, newid, neu lanhau.

	CYFALAF	REFENIW (Atgyweiriadau a chynnal a chadw)
<u>Toeon eraill</u>	Rhoi dolen newydd wedi'i gorchuddio rhwng adeiladau presennol.	Mân atgyweiriadau, gwaith cynnal a chadw i ddolen bresennol sydd wedi'i gorchuddio.
<u>Toeon eraill</u>	Ailadeiladu neu atgyweirio strwythur dolen bresennol wedi'i gorchuddio bresennol.	
<u>Toeon eraill</u>	Ychwanegu cyntedd ac ati at adeilad presennol.	Mân atgyweiriadau neu waith cynnal a chadw i ddolen wedi'i gorchuddio bresennol.
<u>Toeon eraill</u>	Ailadeiladu neu atgyweirio strwythur cyntedd presennol yn sylweddol.	
Lloriau		
<u>Llawr Gwaelod</u>	Strwythur a selio rhag dŵr (DPC) mewn adeilad newydd	Atgyweirio neu newid darnau bach o'r strwythur presennol.
<u>Llawr Gwaelod</u>	Strwythur a DPC – Newid y strwythur presennol yn gyfan gwbl neu'n sylweddol i atal neu unioni methiant y strwythur ar ddirwydd ar raddfa fawr.	
<u>Llawr Gwaelod</u>	Lefelu a gorffeniad mewn adeilad newydd, ailosod llawr presennol yn gyfan gwbl neu'n sylweddol – e.e. newid y rhan fwyaf o garpedi/ teils mewn ystafell.	Newid ac atgyweirio ffyn lefelu a gorffeniadau matiau neu gafnau mat. Gwaith cynnal a chadw e.e. ailfarnisio'r lloriau pren.
<u>Llawr Uchaf</u>	Strwythur – yn yr un modd â'r llawr gwaelod	Yn yr un modd â'r llawr gwaelod
<u>Llawr Uchaf</u>	Ffyn lefelu a gorffeniad – yn yr un modd â'r llawr gwaelod	Newid neu atgyweirio gorffeniadau – yn yr un modd â'r llawr gwaelod
Nenfydau		
<u>Nenfydau – Nenfwd y llawr uchaf/ yr unig llawr</u>	Crogiant.	Atgyweirio neu newid gan gynnwys yn sgil difrod dŵr ac addurno angenrheidiol.
<u>Nenfydau – Nenfwd y llawr uchaf/ yr unig llawr</u>	Pilen.	

	CYFALAF	REFENIW (Atgyweiriadau a chynnal a chadw)
<u>Nenfydau – Nenfwd y llawr uchaf/ yr unig lawr</u>	Sefydlog.	Atgyweirio neu newid gan gynnwys difrod dŵr.
<u>Nenfydau – Nenfwd y llawr uchaf/ yr unig lawr</u>	Paneli mynediad.	Atgyweirio neu newid.
<u>Nenfydau – lloriau is</u>	Crogiant.	Atgyweirio neu newid.
<u>Nenfydau – lloriau is</u>	Pilen.	
<u>Nenfydau – lloriau is</u>	Sefydlog.	Atgyweirio neu newid
<u>Nenfydau - Pob un</u>	Newid neu gael gwarded ar ddeunyddiau Asbestos wedi'u difrodi neu wedi'u haflonyddu yn arbenigol, wedi'i gynllunio neu mewn argyfwng.	Archwilio neu brofi aer. Selio arwynebau Asbestos er diogelwch.
Walïau allanol		
<u>Gwaith maen/ cladin</u>	Strwythur - Sail neu propïo ar gyfer adeilad newydd.	Atgyweiriadau a mesurau ataliol e.e. tynnu coed.
<u>Gwaith maen/ cladin</u>	Gorffeniad allanol ar adeilad newydd.	Atgyweirio neu newid darnau bach o strwythur presennol e.e. ail-bwyntio/ ailgladio rhan o wal lle bu methiant.
<u>Gwaith maen/ cladin</u>	Gorffeniad allanol ar adeilad presennol lle mae ei angen i unioni diffyg mawr neu atal diffyg mawr sydd ar ddigwydd o ran y strwythur, e.e. gwaith ailbwyntio/ ailgladio sy'n effeithio ar y rhan fwyaf o'r adeilad.	
<u>Ffenestri a Drysau</u>	Fframio – adeilad newydd.	Atgyweirio neu ailosod fframiau unigol. Ailbeintio fframiau.

	CYFALAF	REFENIW (Atgyweiriadau a chynnal a chadw)
<u>Ffenestri a Drysau</u>	Fframio – rhaglen newid strwythurol.	Atgyweirio neu newid ffenestri unigol. Ailbeintio fframiau.
<u>Ffenestri a Drysau</u>	Gosod ffenestri – adeilad newydd.	Ailosod gwydr sydd wedi torri.
<u>Ffenestri a Drysau</u>	Gwydr - Uwchraddio gwydr presennol.	
<u>Ffenestri a Drysau</u>	Haearnwaith - Gwella diogelwch.	Atgyweirio, newid neu uwchraddio cloeon ac ati
<u>Ffenestri a Drysau</u>	Uniadau gan gynnwys uniadau mastig	
<u>Ffenestri a Drysau</u>	Addurniadau mewnol ac allanol adeilad newydd.	Addurno'n fewnol ac yn allanol gan gynnwys glanhau a pharatoi.
<u>Simneiau maen</u>	Strwythur.	
<u>Simneiau maen</u>	Uniadau gan gynnwys ehangu ac uniadau mortar/ ail-bwyntio/ DPC.	Atgyweirio neu ail-bwyntio,.
Waliau mewnol		
<u>Waliau mewnol cadarn</u>	Waliau mewnol solet cyfan gan gynnwys gwahanol orffeniadau mewnol, leinin ac addurniadau.	Atgyweiriadau ac ailaddurno plastr mewnol, leinin teils neu fyrddau pin ac ati.
<u>Waliau mewnol cadarn</u>	Adnewyddu ac addasu.	Mân addasiadau.
<u>Partisiynau</u>	Strwythur cyfan, gan gynnwys leiniau, fframio, gosod ffenestri, addurno ac ati	Atgyweirio ac ailaddurno.
<u>Partisiynau</u>	Adnewyddu ac addasu.	Mân addasiadau.
<u>Drysau a Sgriniau</u>	Fframio, sgriniau, neu ddrysau adeiladau newydd gan gynnwys gosod ffenestri, gwaith haearn, uniadau ac addurniadau mewnol.	Gwaith cynnal a chadw mewnol ac ailaddurno. Atgyweirio neu newid drysau a sgriniau diffygiol.

	CYFALAF	REFENIW (Atgyweiriadau a chynnal a chadw)
<u>Pob wal mewnol</u>	Ffenestri i fodloni anghenion statudol iechyd a Diogelwch.	Ailosod gwydr wedi torri.
Gwasanaethau Glanweithdra		
<u>Toiledau</u>	Mewn adeiladau newydd, darparu holl osodiadau toiledau, plymwaith gwastraff a draeniau mewnol.	Atgyweirio neu newid cyfleusterau glanweithdra, gosodiadau, plymwaith gwastraff diffygiol ac ati.
<u>Toiledau</u>	Adnewyddu toiledau ar raddfa fawr.	Adnewyddu ardaloedd bach.
<u>Toiledau</u>	Darparu cyfleusterau i'r anabl a chyfleusterau arbenigol sy'n gysylltiedig â disgyblion sydd â datganiad.	Atgyweirio neu newid gosodiadau diffygiol, plymwaith gwastraff ac ati.
<u>Ceginau</u>	Ceginau mewn adeiladau newydd ynghyd â gosodiadau, cyfarpar, plymwaith gwastraff a draeniau mewnol. Gorffeniadau mewnol ac addurno.	Cynnal y gegin i ofynion yr awdurdod lleol. Clirio systemau draenio. Ailaddurno
<u>Ceginau</u>	Gwaith adnewyddu cyffredinol	Atgyweiriadau
<u>Ceginau</u>	Cyfarpar mawr a chostus.	Darnau ar gyfer newid neu atgyweirio.
Gwasanaethau Mecanyddol		
<u>Gwres/dŵr twym</u>	Systemau gwresogi a dŵr twym cyfan ar gyfer prosiectau newydd, gan gynnwys tanwydd, storio, rheolyddion, dosbarthu, pibelli ffwrn ac ati.	Gwaith cynnal a chadw cyffredinol o'r boelerdy cyfan, gan gynnwys ailosod rhannau diffygiol. Glanhau'n rheolaidd. Prosiectau arbed ynni
<u>Gwres/dŵr twym</u>	Cael gwared ar hen foeler asbestos a phibellau inswleiddio neu rai sydd wedi'u difrodi, os ydynt yn peri perygl iechyd a Diogelwch.	Systemau monitro. Problemau o ran iechyd a diogelwch.
<u>Gwres/dŵr twym</u>	Newid hen foeleri systemau rheoli sydd wedi mynd y tu hwnt i'w bywyd defnyddiol, a hynny wedi'i gynllunio.	Newid rhannau diffygiol.

	CYFALAF	REFENIW (Atgyweiriadau a chynnal a chadw)
	Newid boeler systemau mewn argyfwng	
<u>Dŵr oer</u>	Darparu gwasanaethau dŵr oer, tanciau storio, dosbarthu, systemau hybu, riliau peipiau dŵr ac ati mewn prosiectau mawr	Gwaith cynnal a chadw ac atgyweirio neu newid rhannau diffygiol megis pibellau gwasanaethu. Gwasanaethu blynyddol o danciau dŵr oer.
<u>Nwy</u>	Dosbarthu unedau terfynell ar waith adnewyddu mawr a newydd	Atgyweirio, gwaith cynnal a chadw a diogelwch nwy. Pob elfen o waith cynnal.
<u>Awyru</u>	Gwyntyllu mecanyddol neu aerdymheru yn rhan o brosiectau mawr.	Darparu gwyntyllu lleol. Atgyweirio neu newid systemau ac unedau diffygiol.
<u>Arall</u>	Gwaith pyllau nofio a'u gosod yn gyfan gwbl, gan gynnwys systemau adfer gwres.	Atgyweirio neu newid rhannau peirianyddol, pypiau a rheolyddion. Offer trin dŵr a'r holl bibellau dosbarthu Systemau adfer gwres syml. Cyfarpar ac offer gwresogi solar.
Gwasanaethau trydanol		
<u>Trydan cyffredinol</u>	Prif gêr switsh a dosbarthu mewn prosiectau mawr.	Profi neu newid byrddau dosbarthu. Atgyweirio a gwaith cynnal a chadw pob gêr switsh a cheblau cydgysylltiol gan gynnwys y rhai mewn adeiladau dros dro.
<u>Trydan cyffredinol</u>	Ailosod systemau gwifrio darfodedig a pheryglus, gan gynnwys byrddau dosbarthu.	Pob elfen o brofi, daearu a bondio i fodloni gofynion iechyd a diogelwch. Pob elfen o waith cynnal.
<u>Pŵer</u>	Gêr rheoli, dosbarthu, offer sefydlog, diogelwch ac ati.	Pob elfen o brofi, atgyweirio, ailosod eitemau bach o offer
<u>Goleuadau</u>	Darparu unedau goleuo ac argyfwng.	Ailosod unedau goleuo, cynnal profion, addasiadau a gwelliannau mewn argyfwng.
<u>Gwaith trydanol arall</u>	Amddiffyn rhag melltt mewn adeilad newydd.	Atgyweirio / ailosod.
<u>Gwaith trydanol arall</u>	Systemau larwm, Teledu Cylch Cyfyng, lifftiau/ peiriannau codi ac ati.	Atgyweirio a chynnal a chadw.

	CYFALAF	REFENIW (Atgyweiriadau a cynnal a chadw)
<u>Gwaith trydanol arall</u>	Gosod systemau cyfathrebu, radio/teledu, ffôn, trosglwyddo data, TG ac ati newydd a'u darparu mewn adeilad newydd.	Atgyweirio/ ailosod/ gwaith cynnal a chadw, gan gynnwys yr holl systemau mynediad drws.
Gwaith Allanol		
<u>Palmentydd</u>	Darparu ffyrdd newydd, meysydd parcio, llwybrau, cyrtiau, terasau, caeau chwarae, grisiau a chanllawiau, fel rhan o brosiect mawr, gan gynnwys mynediad i'r anabl.	Gwaith cynnal a chadw ac atgyweirio. Marcio'r maes parcio a'r maes chwarae.
<u>Amrywiol</u>	Darparu waliau, ffensys, gatiau ac adeiladau ategol fel rhan o brosiect mawr.	Cynnal a chadw ac atgyweirio holl waliau, ffensys a gatiau perimedr, ffiniol neu gynhaliol.
<u>Systemau Draenio</u>	Draeniau, ffosydd cerrig, siambrau archwilio a gwaith carthffosiaeth fel rhan o brosiectau newydd.	Cynnal a chadw ac atgyweirio draeniau, cafnau, trapiau saim a thyllau caead rhwng adeiladau a phrif ffosydd carthion. Glanhau'r uchod a dadflocio yn ôl yr angen.
<u>Pyllau awyr agored</u>	Strwythur, glendid/ diogelwch mewn adeilad newydd.	Glendid, glanhau, cynnal a chadw ac atgyweirio, gan gynnwys rhannau ailosod Systemau arbed ynni syml.
<u>Dosbarthu gwasanaethau</u>	Adnewyddu prif gyflenwad gwresogi, prif gyflenwad nwy, prif gyflenwad dŵr neu gyflenwad trydan.	Gwaith cynnal blynyddol.

ATODIAD 5

'CHWYTHU'R CHWIBAN' AR REOLAETH ARIANNOL NEU BRIODOLDEB ARIANNOL MEWN YSGOL

1. Cyflwyniad

Mae Cyngor Bro Morgannwg yn ymrwymedig i ddarparu gwasanaeth o safon uchel i'r cyhoedd ac i gyflawni'r ymrwymiad hwn, mae'n dibynnu ar ansawdd y staff a'r tîm rheoli ym mhob rhan o'r Cyngor. Yn unol â'r gyfraith, rhaid i fathau penodol o wybodaeth fod ar gael i aelodau, archwilwyr, adrannau'r llywodraeth, defnyddwyr gwasanaeth ac aelodau'r cyhoedd. Diben y gweithdrefnau hyn yw gwneud staff yr ysgol a llywodraethwyr yn ymwybodol o'u dyletswydd i'r cyhoedd ac i ddiogelu unigolion sydd angen datgelu gwybodaeth am reolaeth ariannol neu briodoldeb ariannol o fewn yr ysgol.

2. I bwy y mae'r gweithdrefnau'n berthnasol

Mae'r gweithdrefnau'n berthnasol i holl gyflogeion y Cyngor a/neu'r ysgol, gan gynnwys cyflogeion parhaol a thros dro, hyfforddeion, gweithwyr asiantaeth a llywodraethwyr yr ysgol.

3. Safonau yng ngweithdrefnau'r Cyngor ar hyn o bryd

Disgwylir i staff a llywodraethwyr ysgolion:-

- roi'r safon uchaf bosibl o wasanaeth
- os yw'n rhan o'ch dyletswyddau, rhoi cyngor priodol i gyflogeion eraill a Chynghorwyr heb duedd
- bod yn ymwybodol o'r mathau o wybodaeth o fewn y Cyngor, sy'n agored ac sydd ddim yn agored, a gweithredu'n briodol
- peidio â defnyddio unrhyw wybodaeth a gafwyd yn ystod eu cyflogaeth neu eu cyfnod fel llywodraethwr er budd neu fantais bersonol, nac i drosglwyddo unrhyw wybodaeth i eraill a allai ei defnyddio at y dibenion hyn.

4. Safonau Ychwanegol

Er gwaethaf y mesurau diogelu sydd eisoes ar waith, mae arferion gwael yn dal i fodoli. Fel mesur diogelu ar gyfer y Cyngor ac yn unol â Deddf Datgelu er Lles y Cyhoedd 1008 mae'r fframwaith canlynol wedi cael ei sefydlu sy'n galluogi staff a llywodraethwyr i 'chwythu'r chwiban' er budd y cyhoedd ar unrhyw reolaeth neu briodoldeb ariannol yn yr ysgol.

Bydd fframwaith o'r fath yn annog diwylliant agored sy'n rhoi rhwymedigaeth foesol ar staff a llywodraethwyr, yn ogystal â'r hawl a'r ddyletswydd i godi unrhyw bryderon neu arfer gwael. Mae'r diwylliant hwn yn cynnwys dyletswydd penaeithiaid i sicrhau y

gall staff fynegi pryderon yn hawdd ac yr ymdrinnir â'r unigolion ynghlwm yn deg ac yn drylwyr heb berygl o edliwiadau.

5. Canllawiau i Staff Ysgol a Llywodraethwyr

Mae chwythu'r chwiban yn aml yn anodd a gall achosi drwgdeimlad. Fodd bynnag, rhaid ei wynebu er mwyn peidio â gadael i broblemau waethygu. Mae'n gyfrifoldeb ar unrhyw berson, waeth beth yw ei rôl, sy'n credu'n rhesymol bod arfer annerbyniol yn digwydd i dynnu sylw at bryderon. Yn ddefnyddol, dylid ymdrin ag amheuan ynghylch arfer gwael cyn cyrraedd y cam chwythu'r chwiban drwy holi ynghylch unrhyw faes sy'n peri gofid yn ystod cyfarfodydd staff neu gyfarfodydd y corff llywodraethu, er mwyn gallu addasu'r arferion cyn achosi pryder.

Yn amlwg, rhaid sicrhau nad yw unrhyw broses ymchwilio yn cael ei chamddefnyddio ac felly, bydd unrhyw achos o gam-drin y broses, megis gwneud honiadau maleisus di-sail, yn cael eu trin fel mater disgyblaethol difrifol.

6. Codi eich Pryderon

Os ydych yn credu'n rhesymol y dylai'r pryderon gael eu datgelu, dylech:

- ymdrin â'r mater yn syth,
- gwneud nodyn o'ch pryderon ar unwaith [cofiwch gynnwys yr holl fanylion perthnasol, megis yr hyn a ddywedwyd dros y ffôn neu mewn sgysiau eraill, y dyddiad, amser ac enwau unrhyw un sydd ynghlwm, yn enwedig unrhyw dystion]
- ni ddylech geisio ymchwilio i honiadau o gamarfer eich hun
- dylech gyfleu eich amheuan wrth rywun ag awdurdod a phrofiad priodol, y pennaeth yn gyntaf neu gadeirydd y llywodraethwyr
- os ydych yn credu bod y gallai'r rhain fod ynghlwm, codwch eich pryderon â'r Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau.
- os oes angen, gall staff a llywodraethwyr ddefnyddio'r llwybr canlynol i godi pryderon yn hollol gyfrinachol:
 - Prif Archwilydd Mewnol y Cyngor
 - Llinell gymorth Twyll gyfrinachol y Cyngor [Ffôn: 0800 7312525].
 - Y Swyddog Adran 151
 - Pennaeth Adnoddau Dynol a Chydraddoldeb neu
 - Bennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol.
 - Arweinydd neu Ddirprwy Arweinydd y Cyngor.

7. Diogelu'r sawl sy'n 'Chwythu'r Chwiban'

Bydd unrhyw bryderon rydych yn eu dwyn i sylw staff uwch neu unrhyw honiadau pellach yn cael eu trin yn hollol gyfrinachol.

Bydd eich hunaniaeth yn cael ei hatal tan y cyfle olaf os byddai angen ei datgelu er mwyn caniatáu cyfiawnder naturiol neu benodedig.

Er mwyn amddiffyn unigolion a'r Cyngor, bydd ymchwiliadau cychwynnol yn cael eu cynnal er mwyn penderfynu a yw ymchwiliad yn briodol ac os felly, ar ba ffurf y dylai hynny ddigwydd.

Ni wahaniaethir yn eich erbyn am ddefnyddio'r polisi a'r gweithdrefnau yn gyfreithlon.

Bydd y Cyngor yn cymryd camau i leihau unrhyw anawsterau y gallech eu profi yn sgil tynnu sylw at bryder. Er enghraifft, os bydd angen i chi gyflwyno tystiolaeth mewn achos troseddol neu ddisgyblaethol, bydd y Cyngor yn eich hysbysu ynghylch y weithdrefn.

8. Canllawiau i Reolwyr

Ni ddylai gweithiwr neu lywodraethwr ofni codi unrhyw bryderon sydd ganddynt ynghylch rheolaeth neu briodoldeb ariannol o fewn yr ysgol, ac ni ddylent ddiodesdef unrhyw anfantais yn sgil tynnu sylw at amheuaeth resymol. Disgwylir i'r Uwch Dîm Rheoli fynd i'r afael â phryderon ar unwaith ac yn drylwyr. Mabwysiadir gweithdrefnau clir yn sgil unrhyw bryderon. Ar ôl i gŵyn neu bryder ddod i law ynghylch arfer gwael, dylid cymryd y camau canlynol:

- ymdrin â'r mater yn syth
- rhoi gwybod i'r cyflogai neu'r llywodraethwr y bydd y gŵyn neu'r pryder, ac unrhyw rai eraill sy'n dilyn, yn cael eu trin yn gwbl gyfrinachol
- trin pob pryder gan staff a llywodraethwyr o ddifri ac yn sensitif
- holi'r cyflogai neu'r llywodraethwr yn ddigonol i sicrhau bod rheswm dilys dros y pryder
- gwneud nodyn o'r holl fanylion perthnasol, casglu cymaint o wybodaeth â phosibl, os yw'r unigolyn wedi gwneud nodiadau, dylech gasglu'r rhain hefyd
- rhoi gwybod i'r cyflogai neu'r llywodraethwr y byddwch yn ceisio mwy o wybodaeth ganddo os oes angen
- nodi unrhyw dystiolaeth ddogfennol a allai fodoli i gefnogi'r honiadau a wnaed
- sicrhau bod yr holl dystiolaeth yn drwyadl, wedi'i chefnogi'n ddigonol ac yn ddiogel – peidiwch ag ymyrryd â'r dystiolaeth mewn unrhyw fodd
- gwerthuso'r honiad yn ddiuedd, cyn mynd â'r mater ymhellach, pennu a oes unrhyw amheuon yn ymddangos yn ddilys
- asesu'r mater yn ddiuedd, ystyried y ffeithiau fel y maent, yn seiliedig ar y wybodaeth sydd gennych
- gall rhai pryderon gael eu datrys drwy gytuno ar gamau gweithredu heb yr angen am ymchwiliad

- os yn ansicr, adroddwch am yr amheuon beth bynnag
- gweithredwch ar unwaith er mwyn sicrhau nad oes unrhyw un mewn perygl o niwed nac anaf
- trafodwch y camau gweithredu nesaf ag uwch-reolwr os yw'r mater y tu allan i'ch cylch gorchwyl uniongyrchol
- cymerwch y camau gweithredu angenrheidiol i ddiogelu'r sawl sy'n chwythu'r chwiban ac unrhyw dystion, ac er mwyn diogelu'r dystiolaeth
- rhaid cadw hunaniaeth y cyflogai neu'r llywodraethwr yn gyfrinachol tan y cyfle olaf os byddai angen ei datgelu er mwyn caniatáu cyfiawnder naturiol neu benodedig.
- dilyn polisiau/gweithdrefnau'r Cyngor fel sy'n briodol, bod yn ymwybodol o'r holl bolisiau cysylltiedig, sy'n cynnwys:

Y Strategaeth Gwrthdwyll a Llygredd
 Cod Ymddygiad Cenedlaethol
 Cod Ymddygiad y Cyngor
 Cod Ymddygiad sy'n ymwneud â chymwysterau proffesiynol personol
 Rheolau Sefydlog a Rheoliadau Ariannol

Nid yw'r rhestr uchod yn hollgynhwysol a gellir cael gwybodaeth bellach am bolisiau a gweithdrefnau o'ch Swyddog Personél, Swyddog Monitro'r Cyngor, y Rheolwr Gyfarwyddwr, y Swyddog Adran 151 neu ar fewnrwyd y Cyngor.

- adrodd wrth staff uwch ynghylch y penderfyniad i ymdrin ag ymholiadau, y wasg a chamau gweithredu eraill i gefnogi'r bobl y mae'r digwyddiad wedi effeithio arnynt
- gwneud cofnod o'r holl gamau a gymerir

9. Sut bydd y Cyngor yn Ymateb

Bydd camau gweithredu'r Cyngor yn dibynnu ar natur y pryder. Gallai'r materion a godir:

- gael eu hymchwilio'n fewnol
- cael eu cyfeirio at yr Heddlu
- cael eu cyfeirio at yr Archwilydd Rhanbarth, neu
- fod yn destun ymchwiliad annibynnol

Gall rhai pryderon gael eu datrys drwy gytuno ar gamau gweithredu heb yr angen am ymchwiliad.

Mae'r Cyngor yn derbyn bod angen i chi gael sicrwydd yr ymdrinnir â'r mater yn briodol. Felly, yn amodol ar gyfyngiadau cyfreithiol, byddwch yn cael gwybodaeth am ganlyniad unrhyw ymchwiliadau.

10. Troednodyn i'r holl ganllawiau:

Os yw datgelu o fewn y Cyngor yn aneffeithiol, mae'n bosibl y gellir trosglwyddo'r wybodaeth i gynulleidfa fwy eang, gan gynnwys eich Aelod Seneddol, Aelod Cynulliad neu'r Ombwdsmon Llywodraeth Leol. Dylai'r cam hwn gael ei gymryd ond ar ôl cymryd pob cyfle i godi'r materion yn fewnol.

12. Diogelu

Mae'n ofynnol i chi, ac fe'ch anogir, i godi materion difrifol drwy'r weithdrefn hon. Mae hawl gennych hefyd i gael eich amddiffyn yn gyfreithiol rhag unrhyw gamau andwyol yn eich erbyn yn sgil datgelu yn unol â'r weithdrefn hon. Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i lywodraeth agored a thryloyw ac i sicrhau bod pob cyflogai a llywodraethwr yn cael eu trin yn deg pan fyddant yn codi materion dilys.

ATODIAD 6

PROTOCOL AR GYFER CAMAU ALLWEDDOL I YMGYMRYD Â PHROSIECTAU CYFALAF YSGOLION

1. Rhaid i unrhyw ysgol sy'n dymuno ymgymryd ag unrhyw waith o natur cyfalaf geisio cymeradwyaeth ysgrifenedig ffurfiol y Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau o'r cychwyn cyntaf. Rhaid cael y gymeradwyaeth hon cyn dechrau unrhyw waith dichonoldeb neu waith rhagarweiniol arall. Rhaid cael cymeradwyaeth am gynllun cyfalaf ni waeth o le ddaw'r cyllid. Mae'r Cynllun Cyllido Ysgolion yn manylu ar y gwaith perthnasol sy'n cael ei ddiffinio fel rhan o'r natur cyfalaf.
2. Ar ôl cael cymeradwyaeth i'r cynllun, bydd cyfrifoldeb ar y Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau i hysbysu'r Cyfarwyddwyr perthnasol. Bydd cyfrifoldeb ar y Cyfarwyddwyr i nodi'r holl waith ymchwil sydd ei angen cyn cychwyn y prosiect.
3. Rhaid i bob prosiect gael rheolwr prosiect enwebedig, cymwysedig a gymeradwywyd gan y Cyngor. Un cyfrifoldeb allweddol fydd sicrhau bod y gwaith ymchwilio a nodwyd gan Gyfarwyddiaethau eraill yn cael ei wneud cyn caniatáu i'r prosiect ddechrau.
4. Rhaid i'r ysgol gysylltu â'r Cyngor drwy gydol cyfnod y prosiect arfaethedig.
5. Rhaid i'r gwaith dichonoldeb, gan gynnwys costio a dylunio, gael ei gynnal gan syrfewyr a phenseiri sydd wedi cael eu cymeradwyo gan y Cyngor. Rhaid i'r gwaith dichonoldeb nodi hefyd unrhyw angen am brofion asbestos ac asesu holl oblygiadau iechyd a diogelwch. Rhaid i'r holl gostau refeniw parhaus gael eu nodi hefyd ynghyd â chynllun clir o ran sut fydd y rhain yn cael eu cyllido.
6. Rhaid i holl ddogfennaeth y prosiect a'r ddogfennaeth contractiol gael eu paratoi mewn cydweithrediad â Chyfarwyddiaethau a Swyddogion priodol y Cyngor. Rhaid i'r ddogfennaeth nodi'r angen am gymeradwyaeth cynllunio ac adeiladu priodol. Rhaid i'r ddogfennaeth hefyd nodi bod y Cyngor yn berchen ar y tir/adeiladau a nodi hefyd y rhaniad o ran cyfrifoldeb yr ysgol a'r AALI.
7. Rhaid bod y tendro ar gyfer yr holl contractwyr a darparwyr yn cael ei wneud yn unol â'r Rheolau Gweithdrefn Ariannol a'r Rheolau Gweithdrefn Contractau perthnasol. Rhaid i ysgolion fod yn ymwybodol o'r cyfyngiadau mewn perthynas â thendro. Bydd angen caffael contractau mwy yn unol â Rheolau Gweithdrefn Contractau'r Cyngor. Mae cyfrifoldeb ar ysgolion dros wirio hyn cyn cychwyn ar y gwaith caffael.
8. Rhaid i'r holl contractau fod yn ysgrifenedig. Rhaid cyfeirio unrhyw contract sy'n fwy na £75,000 at Bennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol am gyngor

priodol. Rhaid i'r holl contractwyr a ddefnyddir fod yn achrededig a meddu ar yswiriant atebolrwydd addas.

9. Ar ddiwedd bob blwyddyn ariannol, bydd angen i'r Rheolwr Prosiectau lunio datganiad ynghylch gwerth cyfalaf y gwaith ar gyfer pob prosiect, ac yna'i gyflwyno i'r Swyddog Adran 151.

ATODIAD 7

Gwybodaeth i'w Chynnwys ar Gofrestrau Rhestr Asedau Ysgolion

Rhaid cynnwys y wybodaeth ganlynol ar Gofrestr Rhestr Asedau Ysgolion

- Enw'r ysgol
- Enw'r unigolyn sy'n llunio'r rhestr eiddo
- Dyddiad paratoi'r rhestr eiddo
- Rhif cyfresol
- Gwneuthuriad/model
- Enw'r ased/offer
- Disgrifiad
- Nifer
- Dyddiad caffael
- Dyddiad gosod
- Pris prynu
- Adran
- Lleoliad
- Dyddiad cael gwared â'r offer
- Gwerth ailwerthu (os yw'n berthnasol)
- Nodiadau

Gall ysgolion lunio eu templed rhestr eiddo eu hunain ar yr amod bod y wybodaeth ofynnol wedi'i chynnwys. Fel arall, mae templed Cofrestr Rhestr Eiddo Excel ar gael o dan yr adran Cyllid Dysgu a Sgiliau ar wefan fewnol y Cyngor (Staffnet).